

ПРАВОСЛАВЉЕ

НОВИНЕ СРПСКЕ ПАТРИЈАРШИЈЕ

Верска настава
у државним
школама –
грађанско
и људско
право

Број 1173 Цена 90 динара 2,5 КМ 1. фебруар 2016. године

ISSN 0555-0114

9770555 011004

Званични пријеми

Поводом наставка пројекта „Стопама наших предака“, Његова Светост Патријарх српски Иринеј примио је 12. јануара 2016. генералног директора Компаније „Дунав осигурање“ мр Мирка Петровића и његовог сарадника и једног од директора Звонка Зиндовића.

Патријарх Српски примио је, 13. јануара 2016. ко-
манданта Жандармерије пуковника Горана Драговића
са сарадницима.

Истога дана, Његова Светост је примио Димитрија Ма-
лишева, друштвеног православног радника из Русије, и
Николаја Мухина, руског академика и аутора и руково-
диоца израде мозаика у Храму Св. Саве на Врачару. Они су затражили благослов за отпочињање радова на укra-
шавању унутрашњости Храма, чије се освећење плани-
ра 2019. на велики јубилеј 800 година аутокефалности
Српске Цркве.

Патријарх Иринеј примио је, 21. јануара 2016. године,
у одвојеним посетама Мацида Фахима Поура, амбасадора
Исламске Републике Ирана, и Мајкла Кирбија, амбасадо-
ра САД.

У Скупштини Града

Његова Светост Патријарх српски Иринеј присуствовао је, 24. децембра 2015. у Скупштине Града Београда осни-
вачкој скупштини Хиландарског лекарског друштва.

Свечаној оснивачкој скупштини, поред Патријарха Иринеја и игумана манастира Хиландара Методија, присуствовали су представници Владе Републике Србије и преко две стотине лекара и сарадника из Србије и РС. За председника Друштва изабран је проф. др Радисав Шћепановић, директор КБЦ „Драгиша Мишовић“.

У Раковици

Патријарх Иринеј служио је 3. јануара 2016. Св. Арх. Ли-
тургију у манастиру Раковици, током које је ђакона Љубо-
мира Петронијевића рукоположио у чин свештеника.

У посети ТВ Храм

Његова Светост посетио је 3. јануара 2016. просторије ТВ Храм у Светосавском дому на Врачару и том приликом је благословио почетак емитовања експерименталног програма ове црквене телевизије преко кабловске ИПТВ мреже.

У сусрет Рождству Господњем

Патријарх српски Иринеј начаљствовао је 6. јануара 2016. на Бадњи дан, Литургијом Светог Василија Великог у Саборном храму, уз саслужење свештеничког братства овог храма.

У Републици Српској

Поводом обележавања Дана и крсне славе Републике Српске – Св. архиђакона Стефана, 9. јануара 2016. у Храму Христа Спаситеља у Бањалуци Св. Арх. Литургију служио је Патријарх српски Иринеј са П. Г. епископима: бањалучким Јефремом, захумско-херце-говачким Григоријем и зворничко-тузлanskим Хризостомом уз саслужење свештенства и монаштва СПЦ.

Потом је одржана Свечана академија којој су присуствовали Његова Светост, председник Републике Српске Мило-
рад Додик, премијер Србије Александар Вучић, председник Владе Српске Жељка Цвијановић и други. У Палати Републике у Бањалуци одржан је састанак председни-
ка Милорада Додика и делегације Владе Србије, коју је предводио премијер Александар Вучић. Састанку су присуствовали Патријарх српски Иринеј, председ-
ник Народне скупштине РС Недељко Чубриловић, гра-
Жељка Цвијановић и председник Народне скупштине Србије Маја Гојковић.

Светлост бадњака

Бадње вече свечано је прослављено на платоу испред Спомен-храма Св. Саве на Врачару, где је после празничног бденија које је слу-
жио Његова Светост наложен бадњак у присуству многобројног благочестивог народа српске престонице.

Поноћна божићна Литургија

Праслава Божи-
ћа, празника Рођења
Исуса Христа, поче-
ла је у поноћ првом
божићном Литурги-
јом у Храму Св. Са-
ве на Врачару, коју

је – у молитвеном присуству Његове Светости Патријарха српског Иринеја – служио Еп. топлички Арсеније.

Викару Патријарха Српског саслуживало је свештенство АЕМ, уз учешће многобројног верног народа престонице.

У Покровској цркви

Другог дана Божића, 8. јануара 2016, када празнујемо Сабор Пресвете Богородице, Патријарх је началствовао Св. Арх. Литургијом у Храму Покрова Пресвете Богородице у Београду.

На празник Св. Василија Великог

Његова Светост служио је 14. јануара 2016. на празник Св. Василија Великог, Св. Арх. Литургију у београдској Саборној цркви током које је преломио славски колач Првог београдског певачког друштва.

У Народном позоришту

Патријарх Иринеј присуствовао је, на празник Св. Василија Великог, 14. јануара 2016. традиционалном добротворном новогодишњем концерту Саборне цркве у Народном позоришту.

У Дому Војске Србије

Патријарх Иринеј освештао је 15. јануара 2016. параликс Св. краља Милутина и одслужио прву Свету Литургију у Дому Војске Србије, уз саслужење главног војног свештеника ВС Слађана Влајића и архијерејског намесника проте Бранка Топаловића.

Том приликом начелник Генералштаба ВС генерал Јубиша Ђиковић открио је спомен-бисту војводи Степи Степановићу, а онда је уприличена промоција књиге пуковника Стевице С. Карапанцина *Верска служба у Војсци Србије – Утицај на операције Коинене војске*.

Након промоције, Патријарх је у име САС СПЦ уручио високо одликовање СПЦ Орден Св. краља Милутина пуковнику Карапанцину, за вишегодишње несебично залагање на увођењу и унапређењу верске службе и војног свештенства у Војсци Србије, као и на личном доприносу за отварање и опремање капеле Св. краља Милутина у Дому ВС.

У Епархији крушевачкој

Патријарх српски Иринеј боравио је 16. и 17. јануара 2016. у Епархији крушевачкој.

У поподневним часовима, 16. јануара, Патријарх је стигао у манастир Љубостињу где су га дочекали Епископ

крушевачки Давид, председник општине Трстеник Мирослав Алексић, секретар Епископа крушевачког прата Драги Вешковац и други.

Сутрадан, 17. јануара, Његова Светост служио је Св. Литургију у Храму Св. Тројице у Трстенику, уз саслужење Епископа крушевачког Давида, старешине Саборне цркве у Београдуprotoјереја-ставрофора Петра Лукића, protoјереја-ставрофора Драгог Вешковца, старешине манастира Mrzniča јеромонаха Тихона, protoјереја-ставрофора Јована Спасојевића и Милосава Еерића, уз присуство многобројног свештенства, високих званичника и културних радника и верног народа.

Након Св. Литургије Његова Светост је присуствовао свечаној церемонији откривања споменика кнегињи Милици на платоу испред зграде Општине, дародавца гђе Радмиле Милентијевић из Њујорка, а који је израдио академски вајар Драган Димитријевић.

Извор: Епархија крушевачка

На Крстовдан

Патријарх српски Иринеј служио је 18. јануара 2016., на Крстовдан, Св. Арх. Литургију у Саборној цркви у Београду. Богослужењу су присуствовали Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије. Саслуживало је свештенство Саборног храма уз појање Првог београдског певачког друштва. У наставку Литургије, Патријарх је служио чин великог освећења воде.

На Богојављење

Његова Светост Патријарх Иринеј служио је 19. јануара 2016. на Богојављење, Св. Арх. Литургију у Николајевској цркви у Земуну.

Потом је свечана Богојављенска литија, предвођена Патријархом Српским, кренула ка Кеју ослобођења, где је у присуству неколико хиљада житеља српске престонице одржано традиционално пливање за Часни крст.

Овом приликом, Његова Светост је доделио Патријарашку грамату Цвјетку Стевановићу, председнику Друштва „Свибор“ за његову оданост и љубав према Светој Мајци Цркви, посебно показану сталним чланством у Организационом одбору за прославу Богојављења у Земуну.

Овог Божића навршио се век од једне од најсветлијих битака у дугој историји Црне Горе и Србије

Бесмртни јунаци

Кад су перјаници краља Николе дошли у кућу сердара Станка Вукотића, да једног од пет његових синова узму за војну школу у Модени (Италија), Божо је своје место препустио млађем брату Јанку. И тако је четрнаестогодишњи дечак – дотад чобанче са Чева који је прва слова и нешто латинског научио од сеоског попа Крста – завршио престижну светску војну академију као други у рангу.

И остао записан у историји као сердар Јанко Вукотић, командант Санџачке војске.

Крајем 1915. око полове милиона аустроугарских, немачких и бугарских војника напало је Србију, чија се војска уз тешке губитке повлачила преко Косова и Метохије, Црне Горе и Албаније, све до Крфа. Александар Карађорђевић упутио је историјски телеграм дивизијском генералу Јанку Вукотићу у коме се каже: „Ако, сердаре, задржите непријатеље 24 часа да не продру на Косово, ви сте се одужили српству и словенству!“ Наспрам 6.500 бораца Црногорске санџачке дивизије, стајало је 20.000 до зуба наоружаних аустроугарских војника. У одлучујућим биткама 6. и 7. јануара 1916. окупатор није успео да се пробије према Чакору. Војска Краљевине Србије повукла се за Албанију. Пуних 45 дана Црногорци су бранили положаје и одступницу српској војсци, која је стигла на Крф. У тој људској кланици, гротлу мина и граната, глади, болести, патњи разноразних, браћа су успела да спасу браћу.

Јанко Вукотић (1866–1927)

Дечанска свећа

Јанко Вукотић је током балканских ратова, заједно са српским трупама, ослобађао Косово и Метохију. Забележено је да су калуђери манастира Високи Дечани након што су их Турци окупирали тамо угасили једну свећу и рекли да ће је поново упалити када се ослободе Турака. Част да је упали припада је сердару Јанку.

Растањак од краља

Када је краљ Никола после распуштања црногорске војске одлучио да напусти земљу, сердар Јанко га је одговарао. „Јанко, хвала ти за све, вјерну службу, али сам ипак одлучио да идем са породицом за Италију!“, рекао му је краљ. „Сретан пут, господару, али наше се очи више не гледале“, одговорио је сердар и спустио слушалицу.

Зорица Нешић

Молитвено сећање на учеснике славне Мојковачке битке је почело на празник Св. Игњатија Богоносца, 2. јануара 2016, када је Св. Арх. Литургију у Саборном храму Христовог Рождества у Мојковцу служио Епископ будимљанско-никшићки Јоаникије, који је по завршеној Литургији, са свештенством одслужио парастос учесницима славне битке. На празник Рождества Богомладенца Христа, Божић, у четвртак 7. јануара Св. Литургију у истом храму у Мојковцу служили су Митрополит црногорско-приморски Амфилохије и Владика Јоаникије уз саслужење бројног свештенства. На слави овог светог храма који је изникао из крви мојковачких јунака, Владика Јоаникије је заблагодарио Митрополиту на доласку и подсетио да је он потомак оних јунака, који су у оквиру Колашинске бригаде дочекали надмоћну аустроугарску војску и показали херојство и јунаштво равно косовском. „Мислим да је ћед нашег Митрополита, Радисав рањен на Мојковцу, а важно је и да поменемо да је наш Митрополит утемељио овај свети храм, који јесте дјело нашег труда, али много више дар Божије благодати“, рекао је Владика Јоаникије.

Поводом обележавања стогодишњице Мојковачке битке (1916–2016), одржане су две величанствене свечане академије – на празник Светог првомученика Стефана, 9. јануара 2016, у Центру за културу у Мојковцу и 18. јануара у београдском Центру Сава, којој је поред Патријарха српског Иринеја, присуствовао и Митрополит Амфилохије, председник Србије Томислав Николић, начелник Генералштаба ВС генерал Љубиша Диковић, престолонаследник Александар Карађорђевић и други. Патријарх Иринеј је тим поводом говорио о значају јединства Цркве, вере и народа и нагласио да нећемо престати да славимо и да се сећамо успомене на жртву братског народа и братске црногорске војске која није жалила живота да сачува српски народ.

ПРАВОСЛАВЉЕ 1173

2
Активности Патријарха

4
Бесмртни јунаци
Зорица Нешин

6
Реаговања на Вербићев
обрачун са веронауком
Славица Лазин

10
**Разговор са ђаконом Радомиром
Маринковићем, вероучитељем**
Верска настава –
пут толеранције
и заједништва
Разговарала Зорица Нешин

12
О укидању и враћању верске
наставе у наш образовни систем
др Александар Раковић

14
Прођох кроз огањ и воду
Архимандрит Тихон (Ракићевић)

16
Молитве Светога Саве (1. део)
Проф. др Ксенија Кончаревић

18
Ко је написао *Завјештања
Стефана Немање?* (1. део)
Јереј Александар Бојовић

„Православље – новине Српске Патријаршије“ излазе са благословом Његове Светости Патријарха српског Иринеја. Издаје Информативно-издавачка установа Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве. Први број „Православља“ изашао је 15. априла 1967. године.

УРЕЂИВАЧКИ ОДБОР:

Члан Св. Арх. Синода задужен за надзор над радом
Информативно-издавачке установе Св. Арх. Синода СПЦ
Митрополит црногорско-приморски др Амфилохије

Главни и одговорни уредник
Презвитељ др Александар Ђаковић

Оперативни уредник
Срећко Петровић

Секретар редакције
Снежана Крутиковић

Фотограф
Ђакон Драган С. Танасијевић

Лектор и коректор
Ђорђе Остојић

Чланови редакције
Презвитељ др Оливер Суботић,
Сања Љубардић, Славица Лазин

Излази сваког првог и петнаестог у месецу, за јануар
и август двојброд. Годишња претплата за нашу земљу је 1700
динара, полугодишња 850. Појединачни примерак 90 динара.
Претплата за нашу земљу може се уплатити на благајни Српске
Патријаршије, Краља Петра 5 или на текући рачун.

20
**Разговор са иконописцем
Данијелом Киш**

Икона у икони
Разговарао професор Ђорђе Ћокин

22
Живот и рад Еп. Николаја (2. део)
Радован Битовић

24
Јеванђелско монаштво (2. део)
Архимандрит Георгије Кайсанис

26
Појам вере у Првој посланици
Коринћанима Св. Климента Римског
Ђакон др Здравко Јовановић

28
Дан Републике Српске (9. јануар)
на удару западне клике и
бошњачких кликера

30
Одговорност породице
и улога свештеника
Александар Арсенин

32
Топлички устанак (2. део)
Устанак је угашен
Антоније Ђурић

34
Devotio moderna
Лазар Нешин

40
Свет књиге

42
Наука, уметност, култура...

44
Из живота Цркве

На насловној страни:
**Црква Св. Георгија на Бановом брду,
Савиндан 2015. г. – ученици веронауке
из ОШ „Бановић Страхиња“**
Фото: вероучитељ Милован Парезановић

Уплате не слати поштанском упутници!

Не слати девизне чекове!

Годишња претплата за иностранство:
Обична пошиљка је 70 USD, 70 CAD, 75 AUD, 45 EUR, 35 GBP;
авионска: 90 USD, 90 CAD, 100 AUD, 60 EUR, 45 GBP.

Информативна служба:

Текући рачун динарски број:
145-4721-71 Марфин банка
Далматинска 22 Београд
Текући рачун девизни број:
Intermediary Deutsche Bank GmbH,
Frankfurt/M (BIC DEUTDEFF)
Account with inst: 955-9522-10
Marfin bank AD, Beograd (BIC LIKIRSBG)
Beneficiary: RS35145007080000135615
Informativna Izdavacka Ustanova Srpske Pravoslavne Crkve,
Kralja Petra 5, Beograd
Charges: For the account of ordering customer

Телефони:

Редакција: +381 11 30-25-116

Маркетинг: +381 11 30-25-113

Претплата: +381 11 30-25-103, 30-25-113, 064 17-83-786

e-mail: pravoslavlje@spcrs.rs – редакција
preplata@spcrs.rs – претплата

web: православље.срб.рф ; www.pravoslavlje.rs

Рукописи и фотографије се не враћају. Текстови достављени
редакцији „Православље“ подлежу анонимној рецензији. Текстови и
прилоги објављени у „Православљу“ представљају ставове аутора.

Сва права задржана. Свако прештампање, копирање,
умножавање, објављивање и дистрибуирање целих или делова
ових новина или чланака објављених у њима забрањено је и
представља повреду ауторског права и кривично дело.

Графичка припрема, слог и прелом: Срећко Петровић
Штампа: „Политика“ А. д.

Дистрибутор: „Polydor“ д.о.о.
Ломница 11/3/9, 32300 Горњи Милановац
телеф/факс: 032/717-322, 011/2461-138

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

271.222 (497.11)

ISSN 0555-0114 = Православље

COBISS.SR-ID 16399106

**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама**
**Православље се штампа уз помоћ Управе
за сарадњу с Црквама и верским заједницама**

Графичка припрема овог, 1173. броја Православља, завршена је
у уторак, 26. јануара 2016. године у 10.00 часова, када је
у штампу предат овај број новина Српске Патријаршије.

Поводи: реаговања на Вербићев обрачун са веронауком

Верска настава враћена је у школство Србије 1. септембра 2001. године захваљујући залагању првог демократског премијера Србије Зорана Ђинђића. Веронаука и грађанско васпитање су у почетку били факултативни, да би доцније постали обавезни изборни предмети. Годину у којој се обележава 15-годишњица овог демократског потеза који је био на почетку пропраћен критикама противника, али и громогласним одобравањем заговорника тврдње да је после 70 година исправљена неправда, обележила је узнемирујућа изјава министра образовања Срђана Вербића. Министар је изнео став, за сада у форми предлога, да се веронаука потпуно избаци из средње школе, а да се у основној, уместо досадашњих осам, настава одржава четири године. У Србији веронауку сада похађа око 500.000 ученика. У наредним бројевима на страницама *Православља* о значају веронауке као делу опште културе и образовања, говориће угледни научници и стручњаци.

Веронаука пружа најважнија сазнања

академик Драгољуб Живојиновић

Не разумем због чега се укида веронаука јер не знам шта је у главама оних који о томе одлучују. Мислим да наши политичари имитирају Европљане који су у оснивачкој повељи ЕУ потпуно изоставили хришћанство и хришћанску цивилизацију.

Ја имам мишљење које можда одаје више моје научно и стручно уверење, него што бих залазио у верска и теолошка питања. Наставу веронауке доживљавам као практичну потребу да наши ђаци сазнају нешто више о хришћанству – о томе како смо ми Срби дошли у цивилизовани хришћански свет, о томе ко нам је донео хришћанску цивилизацију, да сазнају више о Византији и њеној улози кроз деловање одређених личности. Ученици у основним и средњим школама не стичу знања о Српској Цркви и српској држави у којима је било пуно људи који су због свог рада за Цркву, због свог приступа вери, због своје ктиторске делатности постали свеци. О томе наша деца немају појма – а без тих сазнања о српској духовности, ништа не знају о свом народу и његовој државности. Ученици не знају да је Немања постао светац и оставио иза себе Студеницу. Да је Свети краљ Стеван Дечански оставио иза себе Велике Дечане, да су многа властела и велможе оставили иза себе задужбине које су данас задивљујуће лепоте и вредности. Мишљења сам да ве-

ронака треба да пружи ова знања ђацима, јер то неће научити из других предмета. Не могу деца да схвате теолошка питања као што је рецимо однос између Бога и човека, о чему се расправља на неким часовима, али могу ове практичне ствари. Кроз часове веронауке деци треба говорити о Светом Сави, о Немањи који је створио српску државу а оставио иза себе и велелепну Студеницу и Хиландар, који је центар свега Српства у оно време и данас.

Српска средњовековна Црква је имала још неких улога које би деци требало разјаснити. Ако идемо у новија времена, за време турске власти Српска Црква је одржала свест о српској средњовековној држави, о моћној творевини коју су створили Немањићи у борби са Византијом и околним земљама, извојевали једну велику државу, створили иза себе специфичну културу и цивилизацију, довели до писмености која се проширила. Манастири су били једини наши центри писмености када није било школа. Сматрам да путем веронауке наша деца имају право то да сазнају. Да схвате да бити религиозан не значи бити верски

Додељена Орденом Светог Саве другог степена академику Драгољубу Живојиновићу, 16. 9. 2014. г. у Патријаршији српској

фанатик, него бити свестан прошлости свога народа, његове традиције и вредности које је Црква оставила том народу, које је Црква утиснула у тај народ.

Данашња деца немају појма да је Црква писала и штампала наше прве књиге – молитвенике и требнике. То је по мом мишљењу потребно пружити деци кроз часове веронауке. Образовање не наводи децу на криви пут ка некаквој религиозности која би постала штетна за њих. Када ово кажем имам на уму и чињеницу да

деца и њихови родитељи не знају ништа о српској духовности. Српски народ није попут Руса или Грка, превише наклоњен верском мистицизму. Ми смо више традиционалисти, више волимо црквено обичаје кроз које исказујемо своја верска осећања. Вера је код нас индивидуална ствар. Раније је било веће мистичне загрејаности у нама. Нисмо као Руси, тога треба да будемо свесни.

Прави наставници могу добрым илустрацијама и разним истинитим причама о појединим истакнутим српским владарима и светцима да приближе и учине занимљивим црквену историју деци. Сматрам да нашој деци треба дати неку могућност да се обавесте, да сазнају своју историју када крену у живот, да буду свесни своје традиције, да знају одакле су, ко су им били преци, да знају ко их је одвео у хришћанство, каква је та хришћанска цивилизација коју нам је оставила Византија. Има пуно питања које спретан и способан наставник са верским образовањем може да пружи ученицима. Да не буде досадно и монотоно. Такав програм би могао да се направи уз помоћ људи са Богословског и Филозофског факултета. Потребан је колективни напор да се направи ваљан програм који би се временом дорађивао. Мора се ићи у складу са временом.

Чини ми се да би такав приступ питању веронауке вероватно био прихватљивији и за министра, али и кориснији за оне који би такво образовање добили. Не разумем због чега се укида веронаука јер не знам шта је у главама оних који о томе одлучују. Мислим да наши политичари имитирају Европљане који су у оснивачкој повељи ЕУ изоставили потпуно хришћанство и хришћанску цивилизацију. Због тога је претходни покојни папа Јован Павле Други протестовао. Можда је то мотив наших политичара због чега су се одлучили на укидање веронауке.

Ја сам се школовао и растао у комунистичком периоду, када веронауке није било, али моја мајка је била велики верник тако да нисам остао ускраћен за верско утемељење. Тако сам васпитавао и своју децу, али смо више традиционалисти. Увек сам држао нашу славу Светог Николу, поштовали смо све верске празнике јер сам сматрао да је то вредно.

Веронаука нас подсећа ко смо

академик Коста Чавошки

Настава веронауке најпре учвршићује наше национално саморазумевање и омогућава да останемо оно што смо као народ били, што садајемо и што у будућности треба и даље да будемо.

По мом суду, постоје три чиниоца српског културно-историјског и националног идентитета. Први је источно православље, укључујући и сâмо наше светосавље, други су српски језик и ћирилично писмо, а трећи Косовски мит, односно Завет.

Настава веронауке најпре учвршићује наше национално саморазумевање и омогућава да останемо оно што смо као народ били, што садајемо и што у будућности треба и даље да будемо. Без православља ми не бисмо могли да будемо српски народ, ако бисмо уопште могли да опстанемо као посебан народ међу другим народима.

Захваљујући настави веронауке наши ђаци поступно откривају да ми као Срби припадамо једној много широј хришћанској, односно грчко-хришћанској цивилизацији, која обухвата целу Европу, обе Америке, Австра-

лију и Нови Зеланд, северну Азију и добар део Африке.

Настава веронауке је изузетно важна и за учвршење и одржање основних моралних вредности. Опште је познато да се добри хришћани много боље придржавају моралних императива без којих ни једна друштвена политичка заједница не може да опстане, него што то чине људи који ни у шта не верују, него само у себични и саможиви властити интерес.

Уз то хришћанство побуђује саосећање и љубав према свим људима, независно од вере коју исповедају и тиме учвршићује мир и подстиче солидарност без којих нема нити може бити ваљаног заједничког живота.

Конечно, у нашој, а нарочито у светској књижевности, појављује се велики број синтагми и појмова који су хришћанског порекла и који се боље могу разумети ако се држи настава веронауке.

Против овакве просвете

академик Матија Бећковић

Прича о веронауци је истовремено прича о нашој муци и историјској судбини при покушају да се избавимо из тог примитивизма и агресивности, при чему наилазимо на препреке, па чак и од министра просвете.

Оно што се код нас зове веронаука, можда би било исправније рећи да је елементарно описане смењавање одраслих. Треба имати на уму да постоје људи од 70 година који никада нису ушли у Цркву. Половина века је то било проскрибовано место. Не знам шта би показала нека анкета колико људи зна шта је то Свето Писмо, шта је Нови и Стари Завет, зашто је сада 2016. година и од ког дана се те године броје. А чим је уведен овај елементарни курс да се људи – хришћани, у сред Европе описане толико да знају шта је Црква, шта је у Цркви, како Црква изгледа, шта се у њој забива и ради, одмах су почеле велике приче о верском фанатизму, клерикализацији и све што иде уз упозорења за ту опасност и пошаст.

Идеја да се укине веронаука је жеља да се људи врате у мрак варварства и безбожништва који је трајао пола века, где су људи знали да је поп баксуз и да треба да се ухвате за дугме када нађе.

И када је био уведен вишепартијски систем на небу а једнопартијски на земљи, и кад се могло веровати у орлове нокте, угљевље и у било коју празноверицу, само не у Бога, кад је паганство било популарно а хришћанство прокажено – у покушају да се некако приближимо свету и обавестимо бар новинаре о нечем што цео цивилизовани свет зна, одједном је то постало спорно. Не каже се да се веронаука избаци у оним европским земљама у којима се одувек предаје, него у овој у којој је тек уведена. Тако да је та прича о веронауци истовремено прича о нашој

муци и историјској судбини при покушају да се избавимо из тог примитивизма и агресивности, при чему наилазимо на овакве препреке, па чак и од министра просвете. Али ја не верујем да је министар просвете дошао на ту идеју. Неко је то њему рекао, а тај који му је рекао, поручио му је – веронаука је за нас а ви не знate шта је то, према томе останите варвари што сте за нас увек и били.

Чини ми се да нисмо баш тако немоћни као што се често испоставља – данас сам видео да су верске заједнице једним устима и једним гласом протестовале против тог варварства. Сама та чињеница говори да то неће ни успети. Али сазнање да су дошли на ту идеју довољно говори како се мора бити будан и уместо да се боримо против неписмености и глупости, морамо да се боримо против такве просвете и такве памети. Ја мислим да деца у овој електронској ери више васпитавају своје родитеље, него што родитељи васпитавају децу. Они су култивисани од својих родитеља и наставника. Станујем близу једне гимназије и сваког дана гледам како се ѡаци крсте када пролазе поред цркве. А и путници који трамвајем пролазе, погледују и прекрсте се. Значи, народ је верски освешћен и никаква претња их не може застрашити.

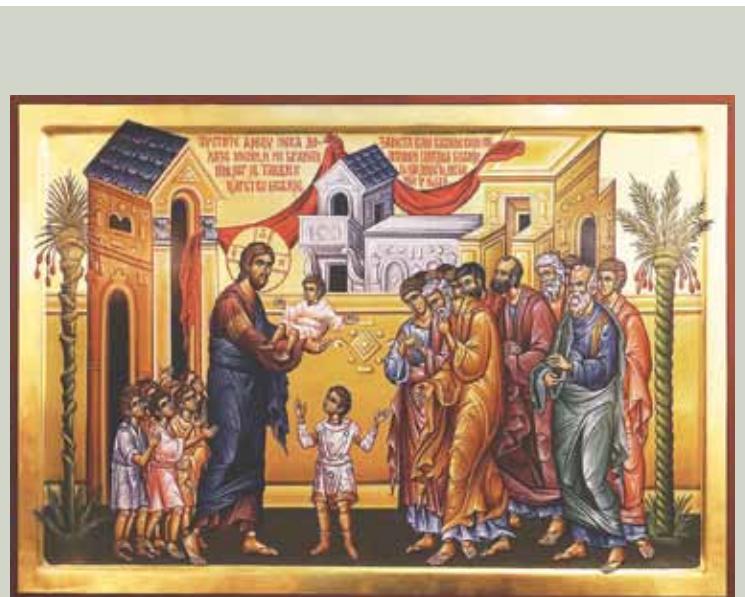

години када српско друштво обележава петнаесту годишњицу откако је Влада Србије, у сајдејству са традиционалним Црквама и верским заједницама, вратила верску наставу у јавне школе, Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве је са запрепашћењем примио медијску „честитку“ коју је грађанима наше државе (православним, римокатолицима, муслиманима, протестантима и Јеврејима), упутио министар просвете, господин Срђан Вербић, износећи свој предлог да се верска настава укине у осам разреда основне и средње школе.

Очигледно је да господин Вербић не узима у обзор основно значење речи *министар* – онај који служи народу – јер не мари за чињеницу да се 95% грађана Србије у слободној демократској процедуре изјаснило као верници. Верска настава је, као важан део општег образовно-васпитног процеса, враћена управо онима од којих је насиљно била одузета, а то су грађани Србије. Повратак верске наставе је означио и враћање људских права и грађанских слобода, прихватање обавезе државе да поштује међународне норме и конвенције које је ратификовала, раскид са идеолошким наслеђем комунизма у просвети, па, следствено, и у култури и уметности; једноставно: раскид са тоталитарном прошлешћу и враћање у породицу просвећених европских народа. Како изгледа, господин не мари ни за став већине својих колега министара, ни за мишљење првог министра, а ни за позитивне законе који регулишу ову област.

Славица Лазић

Саопштење Светог Архијерејског Синода

Господин Вербић, као и његови идеолошки претходници од пре петнаест година, истиче искључиво идеолошке разлоге и мотиве за укидање верске наставе и очигледно не припада већинској Србији, коју, заједно са верницима, чине још и атеисти и агностици који су раскинули са тоталитарним наслеђем.

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве сматра да би господин Вербић велику штету нанео и да је предложио укидање грађанског васпитања, јер се ученици који похађају наставу овог предмета уче примењивању хуманих вредности, људске солидарности и поштовању људских права и слобода. Веронаука и овај алтернативни предмет се разликују по терминологији, али су по садржају сродни и комплементарни.

Свети Архијерејски Синод одлучно одбија иницијативу министра Вербића за укидање верске наставе у осам разреда основне и средње школе и одговара му речима које је

покојни премијер Ђинђић, пре петнаест година, упутио његовим идеолошким родитељима: „Господо, закаснили сте! Веронаука иде од септембра!“ После овога, тадашњи помоћници министра просвете, госпођа Србијанка Турајлић и господин Вигор Мајић, поступили су идеолошки доследно, али часно: поднели су оставке.

Дакле, и господин Вербић је закаснио. Грађани Србије се неће одрећи стечених људских права и слобода. После овог личног предлога, који је заправо отворени позив на идеолошку сегрегацију већине грађана Србије, можда би требало да се угледа на своје идеолошке родитеље. Притом не би био потпуни губитник јер би његово министрованање остало упамћено бар по овој епизоди и бар за извесно време.

Из Канцеларије Светог Синода

*Доспавља:
Епископ бачки Иринеј,
портарапол Српске
Православне Цркве*

Саопштење традиционалних Цркава и верских заједница у Републици Србији

Као представници традиционалних Цркава и верских заједница у Републици Србији, осећамо потребу и обавезу да јавности и Влади Србије изразимо одлучно негодовање поводом предлога министра просвете, господина Срђана Вербића, за редуковање, а потом и за укидање предмета *Верска настава* у школама Србије.

Наше негодовање је још снажније стога што је министар свој предлог упутио у години када обележавамо петнаесту годишњицу враћања Верске наставе у школство Србије, по моделу којим се поносимо јер изражава дух демократичности, равноправности и потпуног међуверског саглаšаја којим се данас, а и надаље, треба да се одликује наша држава.

Изражавамо уверење да Србију, у погледу грађанских права верујућих, нико неће покушати да врати у године које не памтимо по добру и да анахроне ставове господина Вербића, потпуно несагласне са дужношћу коју обавља, не дели ниједна одговорна личност у Влади Србије.

У име традиционалних Цркава и верских заједница у Републици Србији:

Српска Православна Црква
Епископ бачки др Иринеј, портпарол
Римокатоличка Црква – Међународна
бискупска конференција
Светих Ђирија и Методија
Београдски надбискуп и метрополит
Станислав Хочевар
Исламска заједница Србије
Реис-ул-уллема Адем Зилкић
Словачка евангеличка Црква а. в.
Бискуп Самуел Врбовски
Евангеличка хришћанска Црква
в. д. Суперинтендент Габор Долински
Реформатска хришћанска Црква
Бискуп Бела Халас
Јеврејска заједница Србије
Врховни рабин Исак Асиел

Београд, 5. јануар 2016.

*Доспавља: Епископ бачки Иринеј,
портарапол Српске Православне Цркве*

Разговор са ђаконом Радомиром Маринковићем, вероучитељем и наставним саветником при Одбору за верску наставу АЕМ

Верска настава – пут толеранције и заједништва

Разговарала Зорица Нешић

У времену препуном турбуленције, када се свакодневно постављају и преиспитују питања од суштинског значаја за живот на нашим просторима, постављено је и (не)умесно питање опстанка обавезних изборних предмета – верске наставе и грађанског васпитања. Недавна изјава министра просвете Срђана Вербића била је повод за разговор са ђаконом Радомиром Маринковићем, свештенослужитељем који је дугогодишњи предавач верске наставе.

Због чега је, по Вашем мишљењу, важно присуство верске наставе у државним школама?

– Веронаука има веома важну васпитну улогу, јер вредности које се путем овога предмета афирмишу јесу универзалне вредности. Вероучитељи не васпитавају децу да буду добри верници у строго конфесионалном смислу, већ, најпре, добри људи, честити грађани који су позвани да своје потенцијале усаврше и искористе на најбољи могући начин, на сопствену корист и корист друштва и заједнице којој припадају.

Такође, важно је да се огромном броју грађана који се декларишу као верујући пружи могућност да њиховој деци, кроз редовно школовање, веру тумаче за то школовани и компетентни људи. Укидањем веронауке, бојим се да бисмо сопствену децу, а тиме и сопствену будућност, гурнули у руке онима који, путем бројних

интернет портала и форума, веру и Бога тумаче на искривљен начин: онима који веру приказују као позив на мржњу и насиље, иако свака вера позива на љубав и праштање. Ризиковали бисмо да будуће генерације младих постану жртве оних који у вери не виде подстицај на стваралаштво, већ изговор за рушење и разарање. Тих жртава је свуда у свету, нажалост, све више.

Религиозна компонента личности детета, заслужује подједнаку бригу и третман као и физичка, интелектуална, емоционална и социјална, нарочито ако знамо да од њеног правилног развоја, у много чему, зависе и све остale.

Да ли је увођењем изборних предмета, веронауке и грађанског васпитања, дошло до поделе међу ученицима?

– Подела нема, јер у основама ових предмета не стоје поделе

већ љубав, слобода, толеранција и заједништво. Оно што министар види као узрок сегрегације међу ученицима, у модерним и демократским друштвима се сматра слободом избора и лепотом различитости. Људи се рађају са различитим способностима и склоностима, а школа би морала да буде место где ће свако дете моћи да задовољи своја интересовања и развија своје потенцијале, али тако што ће научити да поштује себе као и друге и другачије од себе. Укидањем слободе избора, униформисаношћу и једнообразношћу се не могу постићи основни циљеви образовања и васпитања међу којима су: развој толеранције, верске равноправности, развој комуникације, поштовање традиције и културе сопственог и других народа... Напротив, то би нас вратило у време када су се под паролом једнакости потискивале све постојеће

различитости, а свако јавно испољавање личних, националних и верских посебности сматрало дестабилизујућим фактором.

Да ли вероучитељи поседују довољно компетенција неопходних за рад у школи?

– У већини епархија имамо млад, образован кадар, који поседује одговарајуће квалификације за рад у школи. Међутим, знања и вештине које се стичу на студијама, свакако, нису довољне да би неко био добар наставник. Добрим наставником се не постаје стицањем дипломе. Одговарајућа стручна спрема представља један од предуслова да се неко бави овом професијом, али добар наставник може бити само онај ко непрестано ради на себи, ко се стално усавршава. Перманентно и континуирано стручно усавршавање је обавеза свих наставника, па и наставника који предају изборне предмете. Одбор за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке дуги низ година најозбиљније ради на плану стручног усавршавања вероучитеља. Наши вероучитељи похађају семинаре на којима стичу нова знања и компетенције, а поред тога имамо организоване активе вероучитеља који се састају једном месечно, на којима вероучитељи разменjuју идеје, искуства и примере из добре праксе.

Као један од проблема помињана је и преоптерећеност ћака бројем часова, а с тим у вези и недостатак простора за реализацију других садржаја – додатне наставе, секција и ваннаставних активности.

– Преоптерећеност градивом и велики број часова засигурно представљају проблем за ћаке, али изборни предмети нимало не доприносе том проблему. Часове веронеуке и грађанској васпитању ученици не доживљавају као часове других предмета, јер се ови предмети не оцењују бројчаном оценом. Сама та чињеница

ствара предуслов за једну далеко опуштенију атмосферу и отворенiju и слободнију комуникацију између ученика и наставника. Анкета коју је спровео Одбор за верску наставу АЕМ међу ученицима београдских основних и средњих школа показује да је веронеука један од омиљених предмета, а огромном броју ћака најомљенији предмет.

Лично се трудим и настојим, као и већина мојих колега, да оно најважније изместим из учионице и реализујем кроз ваннаставне активности: учешће у Литургији, путовања, излети, посете црквама, музејима, културним дешавањима, организовање хуманитарних акција, концерата и приредби, а најважније је, што је и задатак вероучитеља, да децу научимо љубави кроз заједништво и стваралаштво. Другим речима, кроз праксу до теорије, кроз делање до онога што јесте наша вера.

Да ли су до сада вршене анализе квалитета и учинка верске наставе?

– Рађено је више истраживања којима су вредновани различити аспекти обавезних изборних предмета. Евалуацију планова и програма и компетенција наставника верске наставе је 2013. године спровео Завод за вредновање квалитета образовања и васпитања. Вредновањем учинка веронеуке и грађанског васпитања бавиле су се и друге институције, а резултати тих истраживања су јавно доступни. Дакле, није тачно да су изборни предмети непознаница. Треба додати да рад вероучитеља прате стручне службе које постоје у свакој школи, стручни сарадници који посећују часове свих предметних професора, па и оних који предају изборне предмете. Затим, просветни саветници у чијој је надлежности процена квалитета наставе и стручности наставника. На крају, ту су епархијски одбори за веронеуку који перманентно врше надзор над радом својих вероучитеља.

Не заборавимо родитеље који се управо на основу рада вероучитеља опредељују да њихова деца наставе да слушају баш овај, а не алтернативни изборни предмет. Његова Светост Патријарх Иринеј је у више наврата потпуно отворено позвао директоре београдских школа да укажу на постојање било каквог проблема са реализацијом веронеуке у њиховим школама или у случају неиздовољства радом вероучитеља. То недвосмислено говори да је Цркви у највишем интересу да на тако одговорном месту, на месту вероучитеља, има најбоље људе и да се на томе ради системски и одговорно.

Шта је предуслов за још квалитетнији и успешнији рад вероучитеља?

– Најважније од свега, и од броја часова, и од планова и програма, јесте да се професијом наставника баве људи који воле да раде са младима, који имају шта да им кажу и могу да им се обрате њиховим језиком, али и који умеју да их саслушају. Добар наставник који, поред неопходних знања и вештина, поседује снажну унутрашњу мотивацију је кључ успеха. Ученик који данас похађа веронеуку ће временом заборавити приче које је слушао и догађаје о којима је учио, заборавиће можда број Светих Тајни и редослед Божјих заповести, али личност добrog наставника ће му остати у вечном сећању. Од личности наставника умногоме зависи успех веронеуке.

Без обзира на све проблеме, нерешен статус, дискриминацију којој смо годинама изложени, ниска примања и остало, верујем да не постоји лепше занимање од професије наставника. Надам се да сви вероучитељи то осећају, да искрено воле свој посао, и да их неодговорне изјаве појединача, на којој год позицији се они данас налазили, неће поколебати, већ да ће их мотивисати да буду још бољи и успешнији.

Савиндан 2015. г. у ОШ „Јосиф Панчић“ у Београду
(фото: Живорад Јовичић)

Пријем ђака првака у школу 2013. г., ОШ „Јосиф Панчић“. Вероучитељица Милица Ракић је приредила музички део приредбе (фото: Ксенија Бурсаћ)

О укидању и враћању верске наставе у наш образовни систем

gr Александар Раковић

Министар просвете Републике Србије др Срђан Вербић прилично је крајем 2015. узнемирио нашу јавност ставом да верска настава у нашим основним и средњим школама треба да се учи само четири године, а не више укупно дванаест година. Ако би се Вербићеве замисли оствариле, то би практично значило да би верска настава за православне, римокатолике, муслимане, Јевреје и протестантске могла да се учи у четири разреда основне школе.

Свети Архијерејски Синод Српске Православне Цркве је потом изричito упозорио министра Вербића да не направи грешку и крене путем укидања верске наставе, било да је то намерено кроз неколико корака или одмах. Српска Православна Црква се добро сећа времена промене идеолошког система у Југославији, када су 1944. комунисти преузели власт, потом 1945. верску наставу свели на факултативни ниво, да би је 1952. укинули. Министру Вербићу, наравно, треба дати прилику да о свему још једном добро промисли и да не доноси

исхитрене одлуке. С тим у вези треба да има на уму и пут којим је верска настава 2001. враћена у наш образовни систем.

Савезно министарство вера је 2001. поднело највећи терет када је реч о раду на повратку верске наставе у основне и средње школе Републике Србије. Ово је било сасвим очекивано с обзиром на то да је Савезно министарство вера било бројније од Министарства вера Републике Србије. Савезно министарство вера је од марта до јуна 2001. организовало два округла стола и пет састанака на којима су размењена мишљења државних функционера, верских поглавара и високодостојника као и научне и стручне јавности о увођењу верске наставе у наше школе. Савезно министарство вера је с тим у вези формирало радну групу коју су чинили поглавари и високодостојници традиционалних Цркава и верских заједница.

Даље, Савезно министарство вера, Министарство вера Републике Србије и радна група су припремили *Захтев за повраћај верске наставе у државне школе*

који су 11. јуна 2001. потписали сви поглавари традиционалних Цркава и верских заједница у нашој земљи. Поред тога, поглавари традиционалних Цркава и верских заједница потписали су 26. јуна 2001. заједничку *Изјаву за јавност*. Упркос томе што су Савезно министарство вера, Министарство вера Републике Србије и традиционалне Цркве и верске заједнице заузеле став да верску наставу треба вратити у основне и средње школе, отпор томе су пружали Министарство просвете Републике Србије и власти у Републици Црној Гори које су кренуле путем сепаратизма.

У том моменту се чинило да цури драгоцено време за решење којим би верска настава била враћена у наше школе за школску 2001/2002. годину. Међутим, председник Владе Републике Србије др Зоран Ђинђић преузео је одговорност за ову одлуку. Прво је 4. јула 2001. члановима Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве саопштио да ће верска настава у основним и средњим школама у Републици Србији почети наредне школске

године, а потом је 5. јула 2001. то потврдио и поглаварима традиционалних Цркава и верских заједница на састанку у Влади Републике Србије.

Тим поводом Влада Републике Србије донела је Уредбу о организовању и оснивању верске наставе и наставе алтернативног предмета у основној и средњој школи (24. јул 2001). Овом уредбом не само да је уведена верска настава и формирана Комисија за верску наставу (коју чине поједан представник традиционалних Цркава и верских заједница и по три представника Министарства просвете и Министарства вера Републике Србије), већ су први пут у неком законском или подзаконском акту набројане традиционалне Цркве и верске заједнице у Републици Србији: „Српска православна црква, Исламска заједница, Католичка црква, Словачка евангеличка црква а. в., Јеврејска заједница, Реформатска хришћанска црква и Евангеличка хришћанска црква а. в.“

Верска настава у основним и средњим школама у Републици Србији почела је 2. новембра 2001. године.

Влада Републике Србије је у новембру 2004. донела Одлуку о образовању Комисије за верску наставу у основним и средњим школама којом су додатно утврђени задаци ове комисије, док је потврђен њен састав прописан 2001.

Док је овај вид дијалога вођен на највишем нивоу између поглавара и високодостојника традиционалних Цркава и верских заједница, министара вера (проф. др Богољуб Шијаковић и проф. др Војислав Миловановић) па и премијера Републике Србије др Зорана Ђинђића, посебан допринос државно-верском дијалогу у пољу верске наставе пружају научно-стручни склопови који су одржани 2005. и 2006. док је министар вера био проф. др Милан Радуловић.

Прво је реч о *Округлом столу о плановима, програмима и уџбе-*

Свесни смо чињенице да ове године (2016), када обележавамо петнаестогодишњицу повратка верске наставе у наш образовни систем, међу министрима и функционерима у нашој влади постоји неслагање као што је то било и 2001. године. С тим у вези смо сигурни да ће Управа за сарадњу с Црквама и верским заједницама Министарства правде Републике Србије, на чијем се челу налази др Милета Радојевић – посебно кроз Комисију за верску наставу у основним и средњим школама – чврсто заузети став да верска настава мора да остане предмет који се у нашим школама изучава дванаест година.

ницима за верску наставу у организацији Министарства вера, Министарства просвете, Комисије за верску наставу у основним и средњим школама и Завода за уџбенике (15. март 2005). А потом се ради о *Семинару* свих вероучитеља у Србији који је одржан 4. фебруара 2006. у препуној дворани Сава центра, у организацији Министарства вера, Министарства просвете, Комисије за верску наставу у основним и средњим школама, чиме је државно-верски дијалог отишао у ширину и дубину: од верских поглавара и државних функционера ка вероучитељима, стручњацима и државним службеницима па даље према ученицима и њиховим родитељима.

Када је реч о верској настави поменимо да је Влада Републике Србије 9. јануара 2004. донела решење којим је Православни богословски факултет враћен под окриље Универзитета у Београду. Наиме, на предлог свих традиционалних Цркава и верских заједница у Републици Србији и уз подршку 22 факултета Универзитета у Београду, Влада Републике Србије је усвојила решење о оглашавању ништавним решења Владе Народне Републике Србије од 15. фебруара 1952. којим је Православни богословски факултет уклоњен из састава Универзитета у Београду.

Успешна имплементација верске наставе у основним и средњим школама, као и повратак

Православног богословског факултета на Универзитет у Београду, представљају прве велике успехе у државно-верском дијалогу Републике Србије и Савезне Републике Југославије. Државно-верски дијалог Савезног министарства вера и Министарства вера Републике Србије с традиционалним Црквама и верским заједницама ради повратка верске наставе у наше школе био је пример складног односа и консензуса о кључним питањима. Зар тако нешто треба сада нарушити? Одбијамо помисао да је разградња решење. Залажемо се за дроградњу.

Свесни смо чињенице да ове године (2016), када обележавамо петнаестогодишњицу повратка верске наставе у наш образовни систем, међу министрима и функционерима у нашој влади постоји неслагање као што је то било и 2001. године. С тим у вези смо сигурни да ће Управа за сарадњу с Црквама и верским заједницама Министарства правде Републике Србије, на чијем се челу налази др Милета Радојевић – посебно кроз Комисију за верску наставу у основним и средњим школама – чврсто заузети став да верска настава мора да остане предмет који се у нашим школама изучава дванаест година. Врата за разговор увек морају да буду отворена, а с министром Вербићем треба разговарати и полемисати у академском тону.

Игумен студенички Дионисије са братством дочекује Светог Саву испред зидина Студенице 1206/7. године. Фреска из око 1230. године, манастир Студеница
(фото: Мирко Одаловић)

Беседа на Светосавској академији у крипти Храма Светог Саве 2016. године

Прођох кроз огањ и воду

Архимандрит Тихон (Ракићевић), игумен манастира Студеница

„...Прођох, што рече, кроз огањ и воду, цео и сачуван, и ничим повређен...“

(Свети Сава, 1206/7. година, из његовог описа доласка из Хиландара у Студеницу)

После узимања благословља од Његовог Преосвештенства Епископа топличког Арсенија, те упућивања поздрава представницима државе, дипломатског кора, свештенству, монаштву и верницима Архимандрит Тихон је изговорио светосавску беседу.

Свети Сава – монах и Епископ. Његов живот посебно одређују два момента – монашење и хиротонија. Ако исправно гледамо на ове аспекте Савиног живота, онда исправно сагледавамо његову личност; ако погрешно сагледавамо ове аспекте, не познајемо Светог Саву.

Преподобни Јустин је на Савиндан, пре тачно 50 година, рекао:

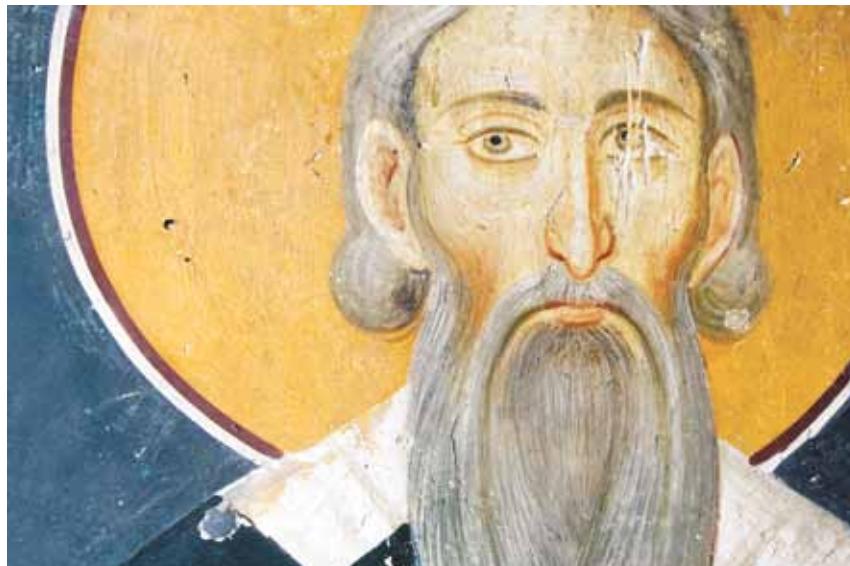
„Монаштво му је дало све, монаштво га је учинило светитељем, монаштво га је учинило просветитељем. Света Гора и свети монаси васпитали су Светога Саву и дали му сва богатства неба“ (Беседа у манастиру Ђелије 1966).

Истина је: монаштво ћа је учинило светитељем и просветитељем. Ипак, на одлазак у манастир, није га потакла жеља да буде просветитељ. У чуvenој песми Војислава Илића о Растворском одласку у манастир, читамо да млади Немањић долази на Свету Гору са речима: „Да посветим живот роду, отацбини и слободи.“ Пријатно звучи, али је то само песниковија визија. Разлоги за одлазак Светог Саве

у манастир сасвим друге су природе. Они се налазе у тражењу Царства Божијег и правде Његове, а уз то и у младаљачком покајању и смиреномљу. Не иде се у манастир због мисионарске или просветитељске ревности. То је Бог касније даривао Савијер је то био Његов промисао.

Веома је раширено погрешно схватање историјских прилика у којима је Свети Сава живео пре и после доласка у Србију са Свете Горе, пре тачно 810 година.

Пишући у Студеници (у Житију Преподобног Симеона) о поласку из Хиландара, Сава каже: „...настадоше многи метежи у томе крају, јер прошавши Латини и заузеше Цариград,

Свети Сава, фреска из 1315. године, Краљева црква у Студеници (фото: Илија Рамић)

Игуман студенички Дионисије
(фото: Мирко Одаловић)

бившу грчку земљу, чак и до нас, и улегоше и ту у свето место, пошто је настао велики метеж.“ У том му је стигла молба од његове браће, жупана Стефана и кнеза Вукана, да дође у Србију и донесе Немањине мошти. Сава даље бележи: „И мада је био велики метеж у тим земљама, уз помоћ Божју и пресвете Владичице Богородице, и молитвама блаженога и преподобнога и часнога господина нам и оца Симеона, прођох, што рече, кроз огань и воду, цео и сачуван, и ничим повређен.“

Прошли су, каже Сава, „кроз огань и воду“ и успели да се провуку кућни *цели и нейовређени*. Зашто ово говори. Шта се догађало у то време па он овако пише?

Историјске прилике пред Савин долазак биле су сложене. Све до 1204. године, из Цариграда, као символа, државе и Цркве ирпеле су идентитет. Вековима је било готово незамисливо да тај царски град може бити освојен или уништен. Ипак, то се дододило. Пад Цариграда у власт Латина 1204. године значио је слом дотадашњих система вредности, начина размишљања, али и црквених промишљања. У Цариграду су на престолу постављени франачки цар и латински патријарх. Некада моћно, Ромејско царство подељено је између франачких барона и Млетака. У тој подели, Света Гора је припадала Бонифацију, маркизу од Монферата, новом солунском краљу. Ускоро почињу и притисци на

светогорске манастире који су стављени под јурисдикцију латинског бискупа од Сеавестије.

Свети Сава се 1206/7. запутио на ризично путовање од Хиландара како би Немањине мошти пренео у Србију. Све је врвело од франачких војски и паравојски. Како је тада било у Србији? Веома тешко и тужно. Тек што је завршен грађански рат, рат између Стефана и Вукана. Ипак, уместо да се препусти апатији и јадиковању, Сава схвата да мора да развије нови модел црквеног устројства који би обезбедио да Црква у Србији живи **слободно**, без обзира на неизвесну ситуацију са Цариградом. Сава тада није могао знати да ће Цариград бити ослобођен. То се дододило после више од пола века, тек 1261. године, захваљујући томе што се избегло грчко племство у Малој Азији сачувало и организовало. Пред Савин долазак у Србију, граду Константинопољу – *Новом Риму* била је одузета моћ. Срушен је дотадашњи државни и црквени поредак, будућност је била неизвесна. У свој овој муци, Свети Сава се активно и стваралачки сучочио са изазовима, како у погледу Цркве тако и у погледу државе.

Библијични написи у манастиру Студеници, уношење у *Студенички тишићик* 12. и 13. главе, које овој лаври дају аутономију, сведоче о труду Светог Саве да пружи одговор на „велики метеж у тим земљама“. Архимандрит Сава је током наред-

Светосавска академија 2016. године
(фото: Ђакон Драган С. Танасијевић)

не деценије, као игуман Студенице, обилазио крајеве суверене српске земље. Грађена је Жича и припремани су предуслови за црквену самосталност у рангу архиепископије, као и за проглашење српског владара краљем. Савин одговор на „велики метеж“ био је лагани ход ка самосталности.

Дакле, три ствари у вези са Савиним животом треба да сагледавамо исправно. Његово монашење, његову хиротонију, као и опште друштвено-политичке прилике оног времена. Прво: Раствор одлазак у манастир није био покренут просветитељском ревношћу већ љубављу према Богу и Царству Његовом. Друго: Историјске прилике нису биле повољне – оне су биле више него тешке. Треће: Савина хиротонија није била због етно-романтичарских разлога, како се то многима у незнају чини. Његова хиротонија је била добар одговор на свеколике историјске прилике с почетка тринаестог века.

Молитве Светог Саве

(1. део)

Проф. др Ксенија Кончаревић

Житија Светог Симеона и Светог Саве обилују местима на којима се спомиње молитва – било да се наводи сам њен текст, било опис молитвеног обраћања Богу, Пресветој Богородици и светима Његовим. Цео живот Светог Симеона и Светог Саве био је пројект молитвеношћу.

Молитвеност је једно од су- штинских обележја православне духовности: она је мера и критеријум те духовности, њене целосности и напретка. По запажању М. Кардамакиса, молитва „образује и утемељује духовност, узвисује је и обогаћује, оснажује је и води ка њеном циљу“, на очигледан и јасан начин сведочећи о томе да идемо путем духовног подвига. Православно-црквени ум пројект је молитвом. Реч молитве има онтологички карактер, она сведочи о *сайостојању* (грч. συνουσία, цсл. сосущие, событие, соединение) молитвеника са Богом. Најдубље се овакво поимање молитве излаже код Преподобног Јована Лествичника, који учи: „По својој каквоћи, молитва је сапостојање и јединство човека и Бога. По своме дејству, то је одржавање космоса, помирење са Богом, <...> узрочник благодатних дарова...“ У речи молитве, благодаћу Духа Светога, открива се скријена логосност предмета, појава, идеја, дарују се откривења, подстичу богона遁ута расуђивања и откривају божанске тајне (имајући ово у виду, нећемо се чудити томе што су се благодатне харизме прозорљивости по правилу удостојавали највећи молитвеници).

Живећи у Цркви, ми развијамо заједниччење са Богом и са светима, следујући њиховом животом

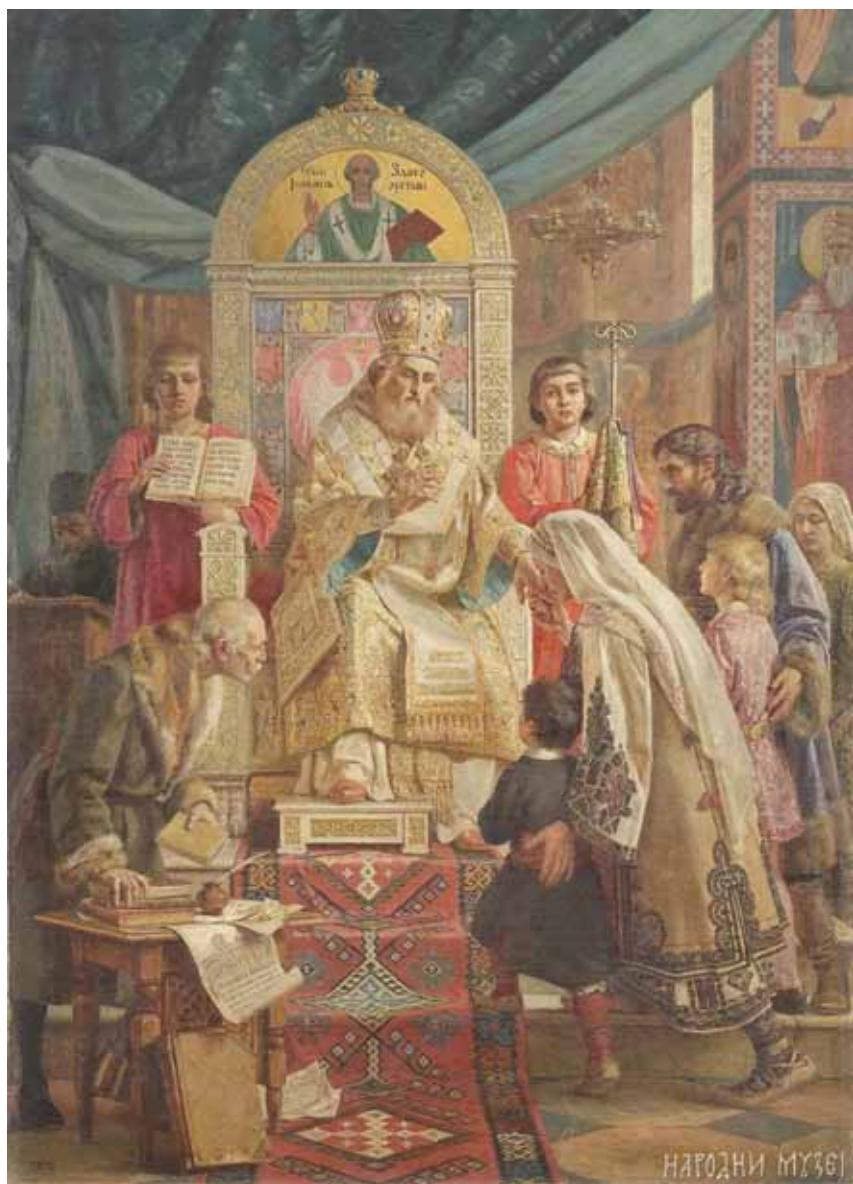
опиту вере и благодатном „канону Истине“, како је говорио Свети Иринеј Лионски, што подразумева и свецело прихватавање њиховог учења. Свети Сава и Свети Симеон Мироточиви оставили су нам изванредне обрасце молитава, које нам и данас могу бити духовно руководство и средство за стицање благодати Духа Светога као најдубљег смисла нашег живљења на земљи.

Житија Светог Симеона и Светог Саве обилују местима на којима се спомиње молитва – било да се наводи сам њен текст, било опис молитвеног обраћања Богу, Пресветој Богородици и светима Његовим. Цео живот Светог Симеона и Светог Саве био је пројект молитвеношћу. Текстови молитава, којих у житијима има много, највероватније нису узети из богослужења, али не може се тврдити ни да оне потичу од лица којима се приписују. Оне су, по свој прилици, заправо беседе, писма и синђелије, односно индивидуална творевина писаца биографија. Да оне нису преузете из богослужбених књига види се и по томе што носе индивидуални карактер и што се односе на околности у којима се конкретна личност налази. Ипак, молитве су састављане по узору на оне које се могу наћи у богослужбеним књигама, украшене су језичко-стилским сред-

ствима, обилују реминисценцијама и цитатима из Светог Писма и представљају изванредан образац индивидуалне молитве.

На овом месту навешћемо неколико примера молитава из житија Светог Саве и Симеона Мироточивог како бисмо указали на њихов карактер и поводе који су узроковали њихово узношење.

Стефан Првовенчани аутор је неколико молитава у којима изражава своје искрено благодарење Богу за сва добра којих је удостојен у земном животу. Описујући живот Стефана Немање, он наводи његову молитву упућену Светом великомученику Георгију коју је изговорио када је био заробљен од браће: „О страстотерпче, свети мучениче Христов Ђорђе, који си Христа ради претрпео страдања, муке и ране различне без броја. (...) Него, смиљосрдовав се, страстотерпче Христов, на мене, невољна и бедна, похитай Владицију (...) да ме избавиш сада из муке ове и од уза које ме стежу.“ Још наводи и молитву Светог Саве, тада младог Растка, који је жељео да се замонаши: „Господе Исусе Христе, спаситељу наш, једночедна речи очева, вођо старих, утврђење младих, привуци моју младићку слабост у вољу истинитог разумевања да, претекав, идем путем овим.“ У молитви младог Растка аутор изражава

Свети Сава благосиља Српчад, рад Уроша Предића (извор: Народни музеј – narodnimuzej.rs)

истински осећај недостојности и своје људске слабости молећи Спаситеља – Утврђење младих – да привуче његову младићку слабосћ у вољу свој истинитој разумевања. Одмах после тога Стефан Првовенчани говори и о томе како се Стефан Немања молио када је сазнао да му је син Раствко жив и да је на Светој гори: „Захваљујем ти, владико, Господе Боже мој, Исусе Христе, милостиви Господе, човекољупче, што си ме удостојио да на данашњи дан видим почетак пута спасења твојега, а они који у истинити разум долазе, незаблудно живе.“ Између многих молитава које се у житијима наводе овде ће се посебно нагласити она

коју изговара Стефан Првовенчани захваљујући Господу, када је од свога оца добио крст са Хијландара: „Приклони, Господе ухо твоје и услиши ме, јер сам ништ и убог ја. Јер сам ја, Владико, слуга твој, и син слушкиње твоје.“ Овај део молитве Стефана Првовенчаног нам у потпуности сведочи да су молитве које су садржане у житијима биле у складу са формом молитве и да обилују цитатима из Светог Писма, што само говори о његовом добром познавању (тако, у наведеној молитви садржан је део Давидовог псалма 115, 7). Метафорама које у молитвама често користи Стефан Првовенчани исказује осећање ништавности

и пролазности овог пропадљивог живота, који треба да буде само припрема за будући, вечни живот.

Молитва за Светог Саву представља суштину живота, његову пуноту и највреднији садржај. Он је сматра највећим даром Божијим и благословом, важним као дисање. Она је благодатно и лично, литургијско, црквено дело које молитвеника држи у јединству са Христом и Црквом Његовом. Личну молитву је Свети Сава усавршио веома рано и она му је била непрестана насушна храна и снага, покретач свих поступака у свакодневним трудовима и послушањима. Како уочава Александра Костић-Тмушкић, кроз молитвени ток Светог Саве тече идеја – намера о преумљењу; учење о врлинском животу у сагласју са правоверјем.

Говорећи о молитвама Светог Саве, потребно је раздвојити њена два аспекта. Први се тиче оних молитава које Сава наводи пишући житије свога оца, Светог Симеона, и то су заправо Симеонове молитве. Но, већ је речено да се не може са сигурношћу рећи ко је њихов аутор, јер постоји могућност и да је то сам животописац. Други се односи на оне молитве које је изговорио Свети Сава, а које су описане у Доментијановом и Теодосијевом житију, и о њима ће бити речи касније.

Свети Сава у Житију Светог Симеона наводи молитву изговорену пред Симеонов одлазак у Свету гору: „Царе славе, једини бесмртни, оче неба и крепости, и који промислом своје благости нећеш да ниједан човек пропадне, него да се сви спасу, не остави ме да погинем.“ Друго место где Сава наводи Симеонову молитву је пред саму његову смрт, када он синовима даје свој последњи благослов: „Тројице Свете, Боже наш, славим те, и благосиљам те, и молим те... сачувай их и укрепи у држави којом сам владао, и помоћ Пресвете Богородице и моја, ако и грешна, молитва, нека је са њима од сада па довека.“

— наставиће се —

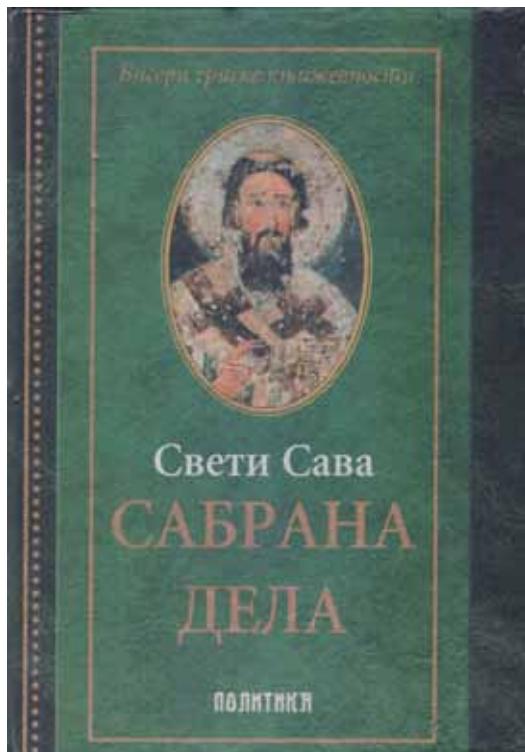
Ко је написао Завјештања Стефана Немање? (1. део)

Јерј Александар Бојовић, парох студенички

Завјештања Стефана Немање није написао Немања.
То је савремено књижевно дело чији је аутор писац Миле Медић.

Књижевно дело Завјештања Стефана Немање стекло је велику популарност, а захваљујући њему и његов писац. Читајући га, многи нису били сигурни да ли се срећу са истинским Немањиним речима или са савременим делом. У једном тексту о Медићевој књизи Р. Милић, хвалећи даровитост поменутог аутора пише: „Написао је књигу тако да су ријечи које у њој изговара Стеван Немања масовно прихваћене као изворне, старе осам стотина година. Написао је књигу око које се од самог почетка, испрела легенда... Написао је књигу којој је припадала највећа могућа награда – многоbrojni читаоци је радо читају, препричавају, памте и чувају. Написао је књигу која живи свој самостални, чудесни, невидљиви живот још за живота писца.“

Уз све поштовање према писцу, морамо приметити да се са његовим Завјештањима десило нешто што он вероватно није желео када их је писао. Успех његовог дела је одавно превазишао границе онога за шта је исто намењено. Оно је постало апокриф. Апокрифи су примамљива дела која приповедају о пророцима, апостолима, свецима итд., али у њима су помешана хришћанска учења са јеретичким и нехришћanskim. Она су опасна само у случају да читалац не зна ко је прави аутор. Ово се, нажалост, десило са Завјештањима. Неупућена српска јавност често мисли да их

је написао Немања. Само због ове чињенице Завјештања су постала штетна за читаоце. Међу људима који мисле да је реч о нечemu што је написао Немања, она данас шире идеје које нису Немањине и дају лажну слику о њему и о Светом Сави. У најмању руку овај апокриф збуњује људе, а у основном смислу изопачује и квари истинску Христову науку на којој су утемељена дела наших светих предака.

Где се налазе истинске Немањине поуке

Хиландарска повеља Преподобног монаха Симеона Немање из 1198, на kraју које су стављени крст и његов потпис, сматра се за-

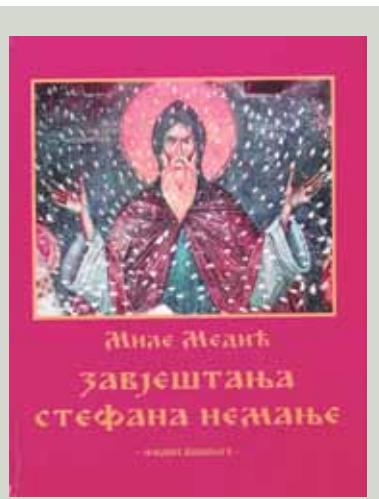
једничким делом Немање и Саве. Зато повељу налазимо у Сабраним делима Светој Саве.

Свети Сава је у Хиландару боравио уз Преподобног Симеона у последњим данима његовог земаљског живота. Он је донео његове мошти у манастир Студеницу 1206. или 1207. године и положио их у ктиторски гроб. Убрзо је Свети Сава, као студенички игуман, написао чувено дело *Житије Светој Симеона* у коме су поуке које му је преподобни отац говорио пред смрт. Нема старијег записа Немањиних поука. Ово је писао онај који их је слушао – Свети Сава, вољени син Немањин. Његово срце се показало као добра земља на коју се стачу речи оца његовог:

„Чедо моје слатко и утехо старости моје, сине, речи моје пази, ка мојим, пак, речима приказивај своје ухо, и да не оскудевају источници живота твога, сачував их у свом срцу, јер живот су свима који их нађу“ (Свети Сава, *Житије Светој Симеона*).

Не постоје сачуване Немањине поуке пре ових које је сачинио директни слушалац и очевидац. Немањина житија су писали: Стеван Првовенчани, Доментијан, Теодосије и други. Сви они, у свом смерном стајању пред светим претком, имају за циљ да прикажу светост онога о коме пишу исказујући му послушност и поштовање – као што пише Стеван: „...све твоје заповести извршише се и жеље срца твога испунише се“ (Стеван Првовенчани, *Житије Светој Симеона*).

Завјештањима се десило нешто што писац вероватно није желео да их је писао. Она су постала апокриф. Апокрифи су примамљива дела која приповедају о пророцима, апостолима, свецима итд, али у њима су помешана хришћанска учења са јеретичким и нехришћanskim. Она су опасна само у случају да читалац не зна ко је прави аутор. Ово се, нажалост, десило са Завјештањима. Неупућена српска јавност често мисли да их је написао Немања. Само због ове чињенице Завјештања су постала штетна за читаоце.

На интернету се могу пронаћи Сабрана дела Светој Саве. У оквиру садржаја, налази се дело Житије Светој Симеону Немање.

Иако су и та житија веома лепа и корисна за читање, једино нам је Савин запис донео аутентичне Немањине поуке. Оне су махом сачињене од делова Светога Писма (Приче Соломонове 1, 8; 4, 20 – 5, 2; 8, 32–34; 9, 6–11; Постање 3, 19), а њихова суштина изражена је у речима светог старца: „Имајте љубав међу собом!“ – што је парофраза новозаветног стиха (Јован 15, 12).

Преподобни Симеон је пред своје упокојење тражио од Светог Саве да оде по „оца духовнога и по све часне старце Свете Горе“. Монаси који су дошли примили су од њега благослов и остали уз њега до упокојења. Сава пише како „Блажени старац“ ништа од хране није окушао последњих дана већ се свакодневно причешћивао. Немања је сузама говорио:

„Тројище Света, Боже наш, славим те и благосиљам те и молим те, и представљам те, јер по тренћи пут дајем благослов наследству моме. Господе Сведржитељу, Боже отаца наших, Авраамов, Исааков, Јаковљев и семена праведнога, сачував их и укрепи у држави бивше владавине моје, и помоћ Пресвете Богородице и моја, иако грешна молитва нека је са њима од сада и до века“ (Свети Сава, Житије Светој Симеона).

Последње што је рекао биле су следеће молитве:

„Хвалите Бога међу светима његовим, хвалите га и на тврђи сile његове!“ и „Хвалите га и на силама његовим, хвалите га и по премно-

гој владавини његовој!“ (Пс. 150, 1–2). После ових псаламских стихова, по речима Саве, „одмах испусти свој преображаствени дух и усну у Господу“.

Дакле, у данима пред смрт Преподобни Симеон се понашао као најбољи и најскромнији монах. Просио је од монаха њихове молитве за себе, молио се Богу за опрштај, од светогорца је тражио да га благослове а и сам их је благосиљао. Реченице које је изговорио пред Светим Савом мешавина су отачких добрих жеља и цитата и парофраза Светог Писма. Овако се понашао прави монах – Преподобни Симеон.

Појава нових изрека које нису Немањине

Током 90-их година прошлог века појавиле су се неистините гласине о томе како је група књижевника посетила манастир Хиландар и како су, наводно, тамо открили Немањина завештања у манастирској ризници, како су их преписали и пренели у Србију. Одмах потом, појавило се књижевно дело, један филозофско-поетски трактат, под насловом *Завјештања Стефана Немање* чији је аутор писац Миле Медић. Као засебну књигу *Завјештања* је објавила Издавачка кућа „Филип Вишњић“ из Београда 1998. године.

Ово издање „уместо поговора“ садржи писмо Медићеве супруге. Она у њему одушевљено пише:

„Твоја 'Завјештања Стефана Немање' прихваћена су у нашој јавности спонтано, срцем и душом, као да су одавно била чекана, па изненада, жељно дочекана. Одмах су ушла у новине, часописе, на радио и телевизију, у школе, међу ђаке и студенте. Читана су на Светосавској академији у Сава центру, на Светосимеунској академији у Патријаршији, у скоро свим градовима Србије, у нашој Републици Српској и у Црној Гори. ...“

„Завјештања“ су постала познатија од свог писца. Редовно питање које су слушаоци постављали било је: где си нашао те текстове и како се може доћи до њиховог старославенског оригиналa.

Одломци из Твојих Завјештања почели су се цитирати у расправама као оригинални Немањини записи. Тако си имао задовољство да слушаш високе похвале исконској дубини Немањиних мисли, раскошној лепоти његовог језика и узвишености Немањиних осећања.

Знам да Ти је била драга та лепа забуна код читалаца и слушалаца. Слушала сам Те како се не сналаши и како не успеваши увек да убедиш слушаоце да то нису историјски записи Стефана Немање, него савремено књижевно дело о Немањићима. Твоје дело.

Шта би иначе један писац могао пожелети него баш то, да читалац има снажан утисак о пуној историјској, духовној и језичкој веродостојности људи и времена о којима пише.

...С радошћу Твоја Лела, Јелисавета Медић

Београд, 1. маја 1998“ (Миле Медић, *Завјештања Стефана Немање*, „Писмо уместо поговора“).

— наставиће се —

Разговор са иконописцем Данијелом Киш

Икона у икони

Разговарао јрођојереј Драјан Стоқин

Мислим да ме је Бог свезао љубављу својом, као кад родитељ ухвати дете за руку па му не дâ да посрне. Живот и све у њему нам је Бог даровао, и ми кроз однос према том дару у ствари показујемо свој таленат за живот. Ја сам се, док сам била здрава, заносила својим амбицијама и умноженим потребама најчешће толико, да сам живот нисам вредновала и доживљавала како треба.

Данас је другачије.

Направити интервју који је оригиналан и не личи на друге је заиста тешко. Међутим, ми смо у ситуацији сасвим другачијој. Личност са којом имамо прилике да разговарамо је толико интересантна и оригинална да је ужитак претакати разговор са њом у писану реч. Данијела Киш (рођ. Станкић) је личност која се издава, не толико уметничким талентом, који је такође несвакидашњи, колико по таленту да препозна срж и исходиште животног смисла и лепоте.

Данијела, ти си несвакидашњи уметник, ствараш у условима који су поприлично тешки. Не контролишеш деведесет посто свога тела, имаш честе и јаке болове; већина људи на твом месту тешко да би имали воље да живе, а камоли да стварају. Откуда ти толико мотивацije?

– Не знам, оче, ја сам се са том љубављу, чини ми се, родила. Од када знам за себе волела сам

да сликам, вајам, да креирајам и улепшавам све око себе.

То је, дакле, основна нит твоје личности?

– Па, да. Хвала Богу да је моя мама Марица ову особину од најранијег узраста препознала и неговала. Куповала ми је боје, пластилине, глину; тако да сам узрасла и срасла са ликовном уметношћу за цео живот.

Дакле, ти си од малих ногу знала шта хоћеш да будеш кад порастеш?

– Да, са ликовним образовањем сам почела у четвртој години. Пohaђала сам разне школице и курсеве сликања, цртања и вајања, да би на крају завршила Вишу школу ликовних и примењених уметности у Београду и стекла звање наставника ликовне културе.

Из неких ранијих разговора са тобом сам закључио да си у ствари највећу љубав имала према вајању.

– Да, вајање ми је предавао професор Ђорђије Црнчевић, који је

УКЦ на Неурологији, Данијела црта иконе

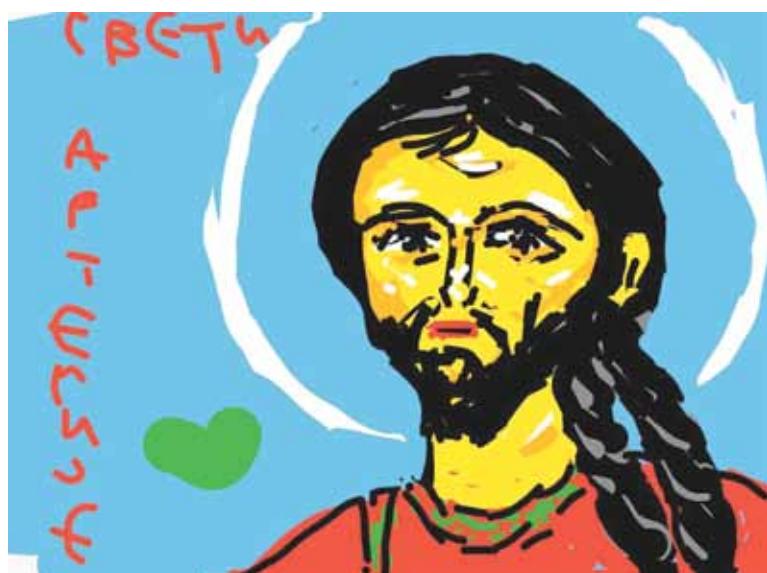

Роберт и Данијела Киш, на венчању

успевао да својом љубављу према предмету који је предавао, продуби и онако велику љубав коју сам имала према тој врсти уметности пре доласка у Високу школу.

Нажалост, више не можеш да вајаш.

– Да, али могу да сликам. Бог назиглед нешто узме, али на крају се покаже да то буде на суштинску корист. Док сам била здрава мислила сам да је живот, здравље,

Свети Артемије, Данијелин рад

уметнички таленат, животно опредељење..., нешто што припада само мени. Отуда су сваки критеријум и животна смерница, бивали искључиво плод моје самовоље, што се у пракси показивало да није добро. Нисам имала суштински добру комуникацију са људима око себе, па често ни са самом собом. Живела сам за провод и тренутке привидне среће, који бљесну између две досаде и ишчезну као да их није ни било. Стварала сам нешто што сам знала да ће уколико неко и запази уметничку црту у томе у најбољем случају завршити, као ствар за скупљање прашине у нечијој колекцији. Некако је живот био празан, данас је сасвим другачије.

Дакле, ти своју болест на неки начин доживљаваш као благослов?
– Баш тако. Мислим да ме је Бог свезао љубављу својом, као кад родитељ ухвати дете за руку па му не дâ да посрне. Живот и све у њему нам је Бог даровао, и ми кроз однос према том дару у ствари показујемо свој таленат за живот. Ја сам се, док сам била здрава, заносила својим амбицијама и умишљеним потребама најчешће толико, да сâм живот нисам вредновала и доживљавала како треба. Данас је другачије.

Да, оно што те чини посебном, немој молим те да се после ових мојих речи погор-

диш, јесте снага и воља којом обилујеш. Све око себе подстичеш на смех, тешиш, укрепљујеш... речју, имаш толико позитивног у себи да ту своју позитивност стално претачеш у нешто позитивно. Сликаш, тешиш, засмејаваш; од куда и од када је то?

– Не знам, то јест, не могу до kraja ni самa da sхватim. Jednoставno je takao. Od momenta kad sam sхватila da je moja briiga bez izgleda da išta dobro doprinese, i da su sve nadje u lekaru i lekove pokopane, da je sve u Božijim rukama, dešilo se neko преумљењe, dobila sam neki novi polet i snagu, koja me na drugaciјi начин kрепi. To je kao neko nadahnућe, inspiracija. Човек не може да сmisli шалу, да напише песму или наслика слику, aко нема inspiracije.

Ти си своју прву икону насликала пре четири године?

– Да, тада сам била мало живанија, могла сам да седим и да контролишаem шаке. Тада сам почела да slikam ikone u tehnici grafita. То je bilo 2011. Na Svetog mučenika Artempija sam naslikala svoju prvu ikonu, Svetog Jovana.

Данас сликаш у веома необичној техници.

– Da to je tach tehnika na displeju telefona. Vibere imena opciiju da se slika dodirom po displeju.

Како си дошла на идеју да тако сликаш иконе?

– Jednu takvu ikoniju, koju je nascikala mati Efimiija Topolski, mi je poslao otač Dionisijsije iz manastira Kovila. Budući da nemam drugih uslova za slikanje, odлучila sam da pokusam iako mi je palač kojim slikam, palač leve ruke, a ja sam děšnjak. I eto, dao Bog pa uspelo.

Дакле, прави уметник нађе начина да преточи у фактичку пројаву оно што у себи носи као инспирацију и стваралачки набој?

– Da, s tim što je ovo moja potreba ujedno i plod ljubavi prema lichenstima koje izobrazjavam, i projava njihove ljubavi prema meni koja se pokazuje kao svojevrsna terapija. Природа болова од којих патим је таква да lekovim vrlo malo pomажу. Међutim, kada slikam, apsolutno ne osећam bol. Зато их и има толико. Од avgusta sam naslikala, bezmalo, pet stotina ikonica.

И оне су саме по себи чудо. Ја-годицом левог палца на руци насликаш иконицу чији је лик неколико квадратних санти-метара, а када се та иконица увелича и одштампа, добије се изображење са свим карактеристичним цртама живога људског лика, сјај у очима,

израз лица са емоцијом... Како то бива?

– Бог, светитељи, отац Дионисије, мати Ефимија, Вибер и један палац.

Данијела, имаш складан брак са човеком кога пуно волиш. Живите заједно већ дванаест година. Шта мислиш шта је то што ваш брак чини толико чврстим и постојаним уз све тегобе које подносите?

– Управо те тегобе. Тегоба чини да се љубав искристалише. Мој Роберт је мени све. И руке и ноге, и потпора... без њега бих у правом смислу умрла.

И ти њему свакако пуно значиш. Многи људи због мањих животних недаћа одбаце свог брачног друга и побегну главом без обзира.

– Мој Роберт је сав љубав. Услед тегоба које подносимо јаукнемо понекад једно на другог, али узајамна љубав то поравна као да никада ништа није ни било. Нити бих ја умела и могла да живим без њега, нити би, чини ми се, он могао да живи без мене. Уз моју маму Марицу он ми је земни животни темељ.

Кога бисмо за крај поздравили и шта бисмо им поручили?

– Поздравила бих тату, сестру, оца Дионисија из манастира Ковиља, мати Ефимију, оца Вукашина Милићевића, који је отворио изложбу икона коју сам недавно имала у Суботици, Нелу Тонковић, директорку Галерије „Ликовни сусрети“ из Суботице, браћу и сестре из Цркве и оне који ме посећују и оне који ме не посећују. А свима бих поручила да не гледају на фалинке и слабости којима је проткан земаљски живот, него да сву своју пажњу усмере на саму срж живота. Живот је вредност која нема компарацију. Људи кукају због глупости, а у ствари имају све разлоге да буду срећни и задовољни. ■■■

– Од Свечовека до Богочовека –

Владика Николај Велимировић, фотографија из архиве Епархије ваљевске

Живот и рад Епископа Николаја

– 2. део –

Радован Бијовић

Cвојним јавним наступом у религиозно-црквеном, националном и општескупственом животу ондашње слободарско-демократске Србије, Владика Николај изазива дивљење и поштовање, и то не само у Србији већ и у осталим крајевима. О њему се пише и говори као о ретко којој личности тог времена. Јављају се многи поштоваоци и пријатељи, али и не мали број непријатеља. Хвале га и куде. Не само што потреса, изненађује, очарава ондашњу водећу српску интелигенцију већ својим чудесним реторским даром привлачи и шире народне слојеве. На неки начин, он постаје духовни и харизматични вођа. Пошто се прочуо широм

српских покрајина, године 1912. бива позван у Сарајево на прославу листа *Просвета*. Својим говорима посебно одушевљава босанскохерцеговачку омладину. Том приликом се упознао са најумнијим и најпознатијим људима из тих крајева: Ђоровићем, Шантићем, Дучићем и другима. Следеће године аустријске власти му нису дозволиле да путује у Загреб и да говори на тамошњој прослави годишњици Његоша. Разлог су највероватније били његови говори претходне године у Сарајеву, који се нису допали аустријским властима. Ипак, његово предавање је у Загребу било прочитано. Какав је утисак оставио на Србе у Босни и Херцеговини, можда

најбоље илуструју речи академика Владимира Дедијера који каже да су се на Николајевим *Беседама посјором* младобосанци заклињали као над Јеванђељем.

У периоду драматичне борбе Србије за ослобођење (балкански ратови) и борбе за уједињење југословенских народа Владика Николај, поред књижевног стварања и мисионарског рада, активно учествује у свим тим забивањима. У периоду од 1912. до 1915. године он бодри, креши и теши народ, помаже болесне и настрадале. Ондашњој држави оставио је своју плату све до краја рата. У том периоду настали су говори, касније названи *Беседе изнад треха и смрти*, које неки упоређују са Перикловим говорима у древној Хелади (А. Радосављевић, *Нови Златоуси*, 11). У то време се Николај, због свог критичког односа према појединим појавама у Цркви, разилази са протом Алексом Ивићем, уредником *Хришћанској веснике*, који га је касније и нападао на страницама тог листа.

Време од априла 1915. до априла 1919. године може се назвати периодом *дипломатске мисије* Владике Николаја. Ово раздобље његовог живота и рада можда захтева посебну студију. Историјска наука још увек није на одговарајући начин указала на то каква је и колика његова стварна улога у Првом светском рату и у ширењу и реализацији *југословенске идеје*. Историчарима тек предстоји да дају прави одговор на то питање, јер се у том контексту Николајево име само успутно спомиње, вероватно због тога што се налазило на тзв. „црним листама“ (Предраг Палавестра, „Књижевници на црним листама“, *Књижевне новине* (1988) 749–750, 8) у послератној Југославији. Мало је познато, или чак непознато, да је он тада био један од најважнијих поборника *југословенске идеје*. Шта је Николаја подстакло на овакво ангажовање? Прво, идеја словенофилства, која га је привлачила као магнет; друго, свест о јединству културног про-

Читаоцима *Православља* представљамо одабране одломке из књиге блажене успомене о. Радована Биговића *Og Свечовека до Бојочовека* (Р. Биговић, *Og Свечовека до Бојочовека: хришћанска философија владике Николаја Велимировића*, Друштво Рашка школа, Београд 1998). У овом серијалу најпре доносимо поглавље из Увода, стр. 27–50.

стора јужнословенских народа, посебно језичка близост; треће, национални и ослободилачки покрети, црквена и државна политика ондашње Србије.

Идеју славјанофилства Владика је преузео од руских мислилаца, посебно од Достојевског и Хомјакова. Ове словенофилске идеје налазе се у многим његовим делима. Ипак, најсажетије их је изнео у мањем спису *Сан о словенској религији (сањан једној целој животаша)* (Спис је објављен у СД). Будућу заједничку словенску земљу он види као „широк океан“ (*Сан о словенској религији*, СД IX, 317). Она треба да буде утемељена на религији, а не на науци, уметности и економији (исто, 317). Религија, која би била основна кохезиона и интеграциона сила словенске државе, треба да има три карактеристике: светост, саборност и апостолство (исто, 318), а саборност има приоритетно место. Очараност том идејом навела га је да тада искаже став који више личи на политички компромис него на теолошки исказ. Тада гласи: „Јединоспасавајуће Цркве још нема; све су полуспасавајуће. Ви ћете дићи и саградити међу људима и међу народима цркву саборну, и јединоспасавајућу“ (исто, 319). А затим: „Ви ћете сабрати браћу разједињену својом саборном религијом. Ви ћете избрисати границе међу људима, међу народима и расама, међу верама и философијама. Свачија вера наћи ће по један тон на вашој харфи, и у свачију веру ви ћете унети по један звучан и дубок тон... Ваша религија мора да буде широка, да би сва племена земна могла наћи у њој најбоље своје духовно добро, и мора бити дубока, да би она могла запојити

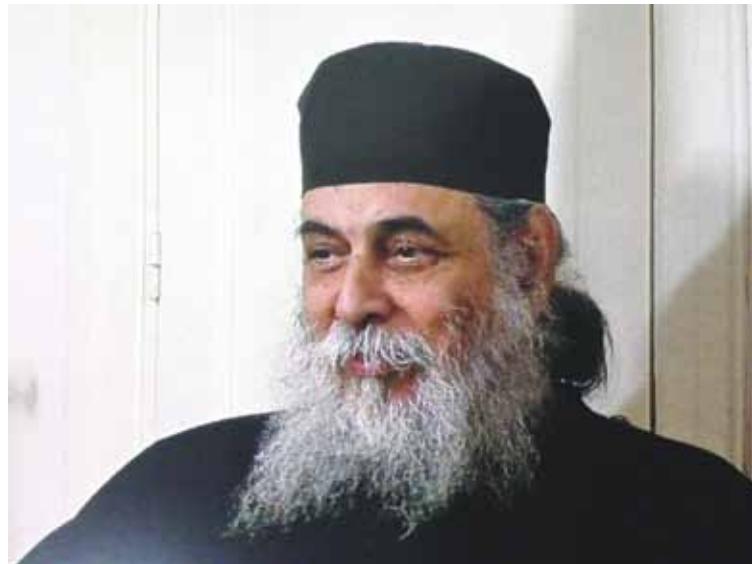
и најжедније душе, па ипак да не пресуши“ (исто, 320). Словенска вера треба у себи да сабере и обједини све оно што је најбоље од философа, научника, уметника, правника (исто, 320).

У својим беседама *Изнад треха и смрти* Владика је југословенску идеју још дубље заснива. Словенско уједињење (првенствено мисли на Јужне Словене) могуће је само у Христу, јер ти народи још у својим генима носе свесветску идеју љубави (*Изнад треха и смрти*, СД IV, 308).

Ових неколико Николајевих мисли указују на то да је он на црквеном плану хтео да спроведе оно што је његов пријатељ Владика Пашић наумио да учини на државном. Државном јединству треба да претходи црквено јединство. Тиме он постаје следбеник Митрополита Михаила и Штрогмајера, па и претеча модерног екуменизма на југословенским просторима. Политичка позадина његове жеље за јединством Цркве је несумњива. Међутим, она је, макар тада, код њега имала и дубље основе. У њему је тада сазревала идеја свечовека и свечевештва. Историчар Милорад Екмечић сматра да је „православна црква у Србији подржавала плавнове своје владе за уједињење“ (Милорад Екмечић, *Ратници циљеви Србије*, 424). Политичку позадину и блискост са Пашићевим идејама потврђују и Николајеве речи да та религија треба да обједини у себи све најбоље културне тековине европске науке, што у основи није ништа друго до Пашићев циљ да се будућа заједничка држава развија „у складу са европском цивилизацијом“ (исто, 433).

— наставиће се —

– Светогорским стазама –

Архимандрит Георгије
Капсанис, фотографија
из архива светогорског
манастира Григоријата

Јеванђелско монаштво

— 2. део —

Архимандрит Георгије Капсанис

Изворник: Архимандрит Георгије Капсанис, игуман манастира Григоријат на Светој Гори, *Љубав Богочовека Христша – Беседе* (превео и приредио јерођакон Силуан Поповић, сабрат светогорског манастира Григоријат), Ваљево 2009, стр. 25–35.

На светогорским бденијима верник доживљава јединствену радост која произилази из искупитељског Христовог дела, и даје животу укус највише вредности, коју свету нуди Христос у Цркви.

Првенство које монаштво даје служби Божијој сведочи Цркви и свету да, ако Божанствена Литургија и служба Божија не постану поново средиште нашег живота, наш свет нема могућност да се уједини и да се преобрази, да превазиђе расцеп (распад), поремећај равнотеже, празнину и смрт, и поред независних хуманитарних система и програма за побољшање света. Монаштво још подсећа да Божанствена Литургија и служба Божија није „нешто“ у нашем

животу, већ је „средиште“, извор обнављања и освећења свих нивоа нашег живота.

Љубав према Богу има као непосредан плод љубав према икони Божијој у човеку, и целокупној твари Божијој. Дугодишијним подвигом монах стиче „милостиво срце“ које воли као Бог. По мишљењу Св. Исаака Сиријског, милостиво срце је „изгарање срца за целокупни створени свет, то јест за људе, и за птице и за животиње и за демоне и за свако створење, од размишљања и созерцања о њима очи лију сузе, а од великог сасосећања и милосрђа омекшава се срце милосрдног човека и не може да поднесе, или да види, или чује нечију несрећу, или да се нешто тужно дешава ство-

рењу: и због тога и за неразумне животиње, и за непријатеље истине, и за оне који му наносе несрећу, моли се све време са сузама, да их Бог сачува и помилује; исто тако се моли и за гмизавце од великог милосрђа које безмерно потреса његово срце“ (Беседа 81).

У Старечнику (Збирци изрека и дела Отаца подвижника) сусрећемо облике жртве и љубави који подсећају на љубав Христову. Прича се да је Преподобни Агатон говорио „да би желeo да нађe губавца и да узме његово тело.“ Исаак Сиријски је на то додао примедбу: „Знаш ли савршенију љубав?“

Устројство киновијског (општежитељног) манастира заснива се на љубави, по угледу на

прве хришћанске заједнице у Јерусалиму. Као Господ са дванаесторицом и као први хришћани, тако и монаси имају заједничку имовину и заједнички живот у Христу. Игуман не поседује ништа више од неког младог искушеника. Нико нема новца, којим може да располаже, осим оног који добија, уз благослов, од игумана за одређене потребе.

Заједничка имовина, једнакост, праведност, узајамно поштовање и жртвовање једног за све и свих за сваког појединог, узвисује манастирски живот до истинске љубави и слободе. Ко год је живео, макар само неколико дана, у неком од истинских киновијских манастира, зна какву благодат пружа узајамна љубав братије и колико она одмарала душе. Човек има осећање да живи са анђелима.

Преустројитељ киновијског манастира (општежића), Свети Василије Велики, посебно говори о љубави у Христу која влада у киновијским манастирима: „Шта може да се упореди са таквим обликом живота? Шта је благословеније? Шта је истините од узајамне везаности и јединства? Шта је дивније од прожимања карактера и душа? Покренули су се људи различитог порекла, из различитих земаља и ускладили су се са таکвом прецизношћу у једно, тако да се сматрају једном душом у многим телима и да изгледају као удови једног разума. Телесно болестан има многе који пате заједно с њим; душевно болестан и немоћан има многе да га исцељују и подигну. На исти начин су један другоме робови и један другоме господари, и са неоспорном слободом такмиче се да би указали вредније служење један другоме, које се не чини због неке насиљне и неизбежне несреће, која изазива велику узнемиреност онима којима се догодила, већ је то служење са радошћу произашло из слободног мишљења. Јер у

Манастир Гргоријат

љубави се по слободи потчињавамо једни другима, а тиме и дајемо слободу избора сваком понасоћ. Такве нас је од почетка зажелео Бог и због тога нас је створио. Монаштво изнова пројављује оно првобитно добро, и тако покрива грех Адамов. Међу људима не би било подела, неслога и рата, да грех није располовио природу. Монаси се, дакле, угледају на Спаситеља и на Његов живот у телу. Као што је Он, када је сабравши збор ученика, начинио заједницу апостола са Собом, тако се и монаси, покоравајући се игуману, доследно угледају на живот апостола и Господа. Угледају се на живот анђела, јер доследно чувaju, као и анђели, заједнички живот. Код анђела не постоји јарост, нити частољубље, нити раздор (неслога): све припада свакоме и сви заједно похрањујују (сабирају) сва добра за све.“

У киновијским манастирима монаси могу да живе, заиста апостолски, у тајинству Цркве, као у тајинству заједништва и јединства Бога са људима, да живе „у јединству вере и у заједници са Светим Духом“, што је тежња свих хришћана. Монах зна из искуства да Црква није једна религиозна установа или институција, већ заједница у Христу, Тело Христово, сабрање раније расејане деце Божије (Јн. 11, 52), његова у Христу породица. Ово екли-

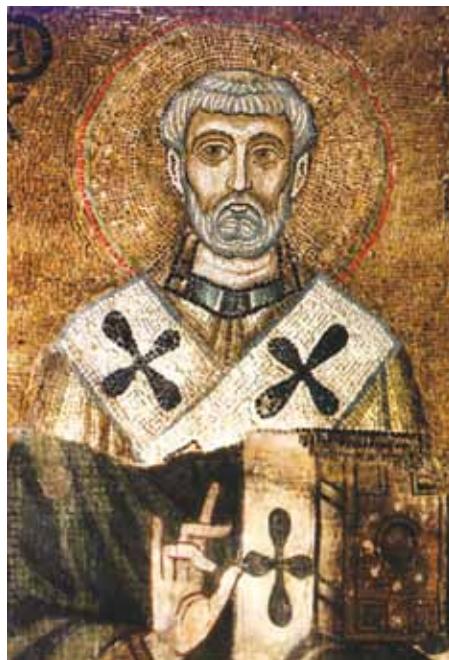
сиолошко искуство даје монаху могућност да види своју браћу као удове свог сопственог тела и да их поштује као Христа. Тако се објашњава топло гостољубље које монах пружа поклоницима и посетиоцима и његова непрекидна, са сузама, молитва за живу и упо којену браћу, за знане и незнане.

Љубав према браћи у свету монаси исказују и на друге начине, као што је душевни одмор и духовна подршка (помоћ) коју им пружају. Многа се браћа, душевно измучена и уморна, склањају у манастире, а нарочито на Свету Гору, како би нашли свој душевни мир уз старце и духовнике који су се већ измирили са Богом. Нису, иначе, ретки случајеви да искуси светогорски духовници излазе у свет, тешећи и утврђујући у вери многе хришћане.

Преподобни Серафим Саровски, велики руски поборник исихазма из 19. века, имао је обичај да каже: „Ти се измири са Богом и многи људи ће доћи да нађу мир крај тебе.“ Преподобни Серафим је то говорио из свог личног искуства, али и из искуства дугог исихастичког предања Цркве. Примећено је да колико год су се Оци удаљавали у дубину пустињаштва измирили с Богом, утолико их је веће мноштво људи из света следило на своју добробит.

— наставиће се —

– Теме из светоотачког богословља –

Св. Климент Римски, мозаик из Цркве Премудрости Божије (Свете Софије) у Кијеву, 11. век
(извор: www.pravoslavieto.com)

Појам вере у Првој посланици Коринћанима Св. Климента Римског

Ђакон др Здравко Јовановић

За Св. Климента вера пре свега подразумева поверење, увереност, посвећење и верност Цркви пре него интелектуалне аспекте доктатачких учења.

Посланици (убичајено се датира негде око 95. г.) не постоји посебно поглавље посвећено појму вере, међутим, у њој се налази довољан број исказа који разјашњавају његово поимање у овом ранохришћанском спису. Контекст Посланице открива да је ситуација у Коринту донекле слична оној са којом се суочавао Ап. Павле отприлике 40 година раније. Иако су поделе и фракције у Павловово време биле израженије, и у Климентово време јединство Цркве је поново централни проблем коринтске заједнице. Основна тема Посланице (која припада корпусу *Дела апостолских ученика*)¹ је апел Коринћанима за власпостављање је-

динства (гл. 51–59), које је угрожено побуном мањег броја хришћана који су свргли неке од презвитера у њиховој Цркви (13–15 и 44). Ово је разлог због којег су теме смирења, потчињавања и поштовања почетка снажно наглашене (16–18, 28–32, 37–38), упоредо са темом служења и његовим утемељењем у апостолском прејемству. Порекло сваког служења Св. Климент повезује са Очевим послањем Сина, Христовим послањем апостола и апостолским постављењима осталих служитеља у хришћанским заједницама (42; 44).

На самом почетку списка аутор наглашава да је одувек општепозната била „свеврлинска и постојана вера“ Коринћана (1.2), али да је избијањем подела узрокованних завишћу она „помрачена“ (3.4). Дисхармонија и несугласице воде

ка помрачењу вере. Присвојна заменица у генитиву: „у вери својој“ (3.4) јасно указује да је поменута вера – „вера“ појединца са схизматичком свешћу и поступањем. Узроци који су водили ка поделама нису доведени у везу са губитком јединства у вери, у смислу практиковања неаутентичног учења; стога, у Посланици нема дискусије о лажним или јеретичким учењима. Међутим, смирење и послушност према Богу и вољи Божијој пројављеној у структури Цркве се чврсто повезују са појмом вере и стога је вера схваћена на овакав начин кључ за превазилажење подела у заједници. Парадигме које Климент у контексту кризе истиче су старозаветна вера Аврамова (10.1), Равина (12.1), и новозаветна вера Петрова и Павлова (5.4–5). Контраст који се наглашава је смирене послушност

¹ Превод целокупног корпуса са уводом и напоменама су дело умировљеног Епископа проф. др Атанасија Јевтића. Цитати наведени у овом тексту преузети су из његовог превода.

и гостољубље Раве и Аврама и љубомора и завист који су узроковали гоњења Петра и Павла и који су и у коринтском случају узрок подела међу хришћанима. Појам трпљења је такође уско повезан са појмом вере (5.5,7). Вера је стога, сходно примеру Петра и Павла посвећеност послушању вољи Божијој, које се пројављује до самог краја (као и у случају Данайде и Дирке, које „достигоше до сигурног пута вере“, 6.2). Самопожртвовање је такође кључно за истиниту веру – као примере ове врлине аутор наводи Јудиту и „сavrшenu u veri“ Јестиру (55.6). Даље, појам вере подразумева посвећење које води ка врлинском животу, са превасходним циљем очувања мира и јединства, али, у зависности од императива искушења, до трпљења чак и до мучеништва. Стога, Св. Климент веру тумачи као начин живљења, као етос смирења и потчињавања (28–32), љубави (49), слоге и послушности (60.4), који су темељ аутентичног хришћанског живљења. Хришћани су призвани да „верују из свег срца“ (34.4), „призывају у истини“ (60.4) и буду „једнодушни, без злопамтљивости“ (62.2).

Истовремено, изнад свега, вера је „дар Божији“ (35.2; 64.1) и залог нашег оправдања пред Богом који нас је „својом вољом у Христу позвао“. Вера је уско повезана са поверењем и прихватањем Божијих обећања јер „вера Његова оживи у нама“ (27.3), али на такав начин да се *равностежа између вере и дела обавезно очува*. Дела сама по себи нису довољна. Након препоруке хришћанима у 30. глави да чине „све оно што је својствено освећењу“ (30.1) и избегавају сваку порочност, Аврам се описује као благословен јер је „вером извршио правду и истину“ (31.2). Штавише, у 32.4 се експлицитно каже да „ни смо оправдани собом самима ... нити својим делима која смо учинили у преподобности срца ... него *вером*“. Међутим, феномен вере мора бити пропраћен живљењем врлинског живота (33–36). Појмови као што су *йослуцинот 9.3; 10.2; 10.7; 9.1; 63.1, ћостољубље 1.2; 10.7;*

11.1; 12.1, сникходливост 13.1; 30.8; 56.1; 58.2; 62.2, слоја 9.4; 11.2; 20.3; 20.10; 20.11; 21.1 20.3; 34.7; 49.5; 50.5; 60.4; 61.5; 63.2; 65.1, смиреоумље 21.8; 30.8; 56.1, чињење добра 2.2; 2.7; 33.1; 34.2, целомудреност 62.2; 64.1 – представљају пројаву вере и Климент их користи пре свега имајући у виду пастирске мотиве за писање Посланице. Ове врлине аутор истиче из разлога што оне доприносе очувању и утврђењу јединства Цркве. Практиковање ових врлина представља пројаву аутентичне вере и пројаву духа заједништва. Вера је мотивација за пројаву ових врлина и оне су манифестија истините вере: „А све то потврђује вера у Христа“ (22.1). Постоје и места на којима се појам користи на уопштен начин – да би означио феномен веровања – када се говори о постављању епископа и ђакона онима „који буду веровали“ (42.4). Међутим, иако је смисао појма местимично уопштен (нпр. 62.2), интересантно је да је у закључку списка вера на челу врлина које у Посланици сумирају допринос јединству Цркве: „вера, страх, мир, трпљење и дуготрпљивост, уздржање...“ (64.1).

За Св. Климента вера пре свега подразумева поверење, увереност, посвећење и верност Цркви пре него интелектуалне аспекте доктринарних наративних учења. Он не инсистира на ноетичким аспектима хришћанске вере, али поједини делови Посланице јасно указују на његову свест о чињеници да је прихваташње и саглашавање са одређеним доктринарним наративима такође саставни део веровања. Примера ради, у гл. 23–27 изложена је аргументација у прилог истинитости Васкрсења, која посредно сведочи о томе да вера подразумева когнитивна образложења у вези са Христовим Васкрсењем (иако његова аргументација није у истој мери логичка и конзистентна као Павлова). У овом контексту, вера у Васкрсење попут оне коју је имао Јов, представља пројаву „уверености добре вере“ (26.1–3). Слично овоме, поред тога што је вера превасходно дар Божији, а обећања Божи-

ја често објект вере у Посланици, сâmo Божије тројично постојање такође представља „веру и наду изабраних“ (58.2, упореди и 60.4). Пневматолошки аспект је такође неизоставан: „увереност кроз васкрсење и реч Божију“ (42.3), потпомогнута дејством Духа Светог, водила је апостоле ка проповедању доласка Царства Божијег. Св. Климент самог Бога у два наврата назива *Верним „у обећањима“* (27.1) и „у свима нараштајима“ (60.1). Човекова *верносћ* Богу пројављује се кроз служење, проповед и спасавање творевине као у случају Ноја (9.4), послушност речима Божијим, као у случају Аврама (10.1), смиреоумљем и негордељивошћу, попут Мојсија (17.5). Човек је такође *верујући* када је „моћан исказати знање, мудар у расуђивању речи, чист у делима и тражи оно што је на кориси свима“ (48.5).

Закључак

Појам вере у Посланици се превасходно повезује са поверењем у Божија обећања, и то пре свега у вези са Васкрсењем и спасењем. Бог је веран својим обећањима и стога Он сâм представља први и достојан субјект вере. Уместо превасходног повезивања појма вере са прихваташњем одређених учења, Св. Климент истиче да *вера узводи ка утврђивању мира и јединства у Цркви*, или и до личног освећења које се пројављује у бројним врлинама. Аутентична вера је увек уравнотежена са делима. Човек се спасава вером, која је дар Божији, али она се мора показивати у чињењу добра. Основна мотивација аутора је његова пастирска брига о спасавању нарушеног јединства у Коринтској Цркви и његова аргументација и размишљање о појму вере су усаглашени са овом мотивацијом. У сваком случају, сама чињеница да су у Посланици присутни различити значајни и разноврсни аспекти појма вере сведочи о томе да су братство и вишезначје које је овај појам имао у библијским текстовима наслеђени већ у најранијем тексту патристичке књижевности.

Свечана академија поводом Дана Републике Српске
(фото: Јована Стојиновић)

Дан Републике Српске (9. јануар)

на удару западне клике и бошњачких кликера

гр Александар Раковић

У дворани „Борик“ је одржана Свечана академија поводом Дана Републике Српске и Крсне славе Светог архијакона Стефана. Присутни су били чланови влада Републике Српске и Републике Србије, Патријарх и епископи Српске Православне Цркве, председници народних скупштина Републике Српске и Републике Србије, амбасадор Руске Федерације, многобројни гости из Републике Српске, Републике Србије, Црне Горе и Републике Македоније.

Ветрови рата који су у јесен и зиму 1991/92. дували у Српској Крајини и Хрватској осетили су се веома јако и у Босни и Херцеговини. Крајем 1991. и почетком 1992. се, макар код Срба, ипак веровало да ће мир у Босни и Херцеговини бити сачуван и да ова југословенска република неће кренути путем сецесије. Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини створена је 24. октобра 1991. с циљем да се на босанско-херцеговачком простору обезбеди континуитет југословенске државе. Но, када је утврђено да мусимански и хрватски представници у Скупштини Социјалистичке Републике Босне и Херцеговине имају намеру да прогласају српски народ, и да распишу референдум о сецеси-

ји, Скупштина српског народа у Босни и Херцеговини донела је 9. јануара 1992, на дан Светог првомученика и архијакона Стефана, одлуку о проглашењу Српске Републике Босне и Херцеговине као саставног дела југословенске државе.

Мусимански и хрватски сепаратисти одржали су 29. фебруара и 1. марта 1992. референдум о сецесији Босне и Херцеговине од Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. Српски народ је бојкотовао референдум о разградњи југословенске државе јер се претходно већ определио за останак у Југославији. Мусиманско-хрватско гласање за сецесију је довело и до оружане подршке босанскохерцеговачким Мусиманима, од стране хрватске војске из Републике Хр-

ватске, нападом на српски народ у Босни и Херцеговини односно упадом у посавско село Сијековац код Босанског Брода (26–27. март 1992). Овим чином агресије хрватских оружаних снага из Републике Хрватске, то јест њиховом агресијом на српски народ у Посавини, почeo је Рат у Босни и Херцеговини (1992–1995). Рат је завршен Дејтонским мировним споразумом којим је 1995. призната Република Српска као државни ентитет у оквиру Босне и Херцеговине.

Дакле, Република Српска је настала пре мусиманско-хрватске сецесије у Босни и Херцеговини, пре почетка ратних сукоба у Босни и Херцеговини које је војно иницирала Туђманова војска агресијом на српски народ у босанској Посавини.

Република Српска је створена како би била сачувана југословенска државност и како се спречило претакање ратних сукоба у Босну и Херцеговину. С једне стране, Република Српска није успела да сачува југословенску државност у Босни и Херцеговини јер су земље Запада уложиле све потенцијале за разбијање Југославије. С друге стране, Република Српска је у Дејтону 1995. добила признање своје самосталности, као државног ентитета у оквиру Босне и Херцеговине, а тиме је сачувала и тековине стварања савремене државности српског народа западно од Дрине.

С тим у вези, од 1992. до данас, Република Српска сваког 9. јануара слави Дан Републике, а у црквеном смислу (не као законом прописан републички или верски празник) крсну славу Св. архијакона Стефана. Међутим, члан Председништва Босне и Херцеговине из реда бошњачког народа Bakir Izetbegović је 17. јануара 2013. поднео захтев за оцену уставности два члана Закона о празницима Републике Српске којим се 9. јануар утврђује као званичан празник Дан Републике.

Уставни суд Босне и Херцеговине је потом 26. новембра 2015 – пошто су тројица страних судија и двојица бошњачких судија прогласали двојицу српских судија и двојицу хрватских судија – „оцијенио неуставним“ део Закона о празницима Републике Српске који се тиче прославе Дану Републике (9. јануар) на посве немушт начин јер је Дан Републике тумачен као верски празник: „Уставни суд наглашава да се овом одлуком ни на који начин не доводи у питање право грађана Босне и Херцеговине православне вјерио исповијести (као ни слично право грађана било које друге вјерске заједнице у Босни и Херцеговини) да слободно на традиционалан, односно

други пригодан начин обиљежавају своје благдане, укључујући и славу Светог Стефана.“

Међутим, у Закону о празницима Републике Српске из 2007. у члану 2. изричito стоји да Дан Републике спада у „републичке празнике“ и да нема верски карактер какви су празници по-брожани према члану 7. Закона о празницима Републике Српске: „а) Православни Божић; б) Католички Божић; в) Курбан Бајрам; г) Православни Велики Петак; д) Православни Васкрс; ћ) Католички Велики петак; ж) Католички Ускрс; з) Рамазански Бајрам“. С тим у вези, одлука Уставног суда Босне и Херцеговине о уклањању 9. јануара као Дана Републике у Републици Српској као верског празника је комична и лакријашка јер крсне славе Св. архијакона Стефана уопште нема међу законским прописаним нити републичким нити верским празницима у Републици Српској.

Уставни суд Босне и Херцеговине, који се налази под контролом Запада и бошњачке стране, овом одлуком о поништавању 9. јануара као Дана Републике имао је намеру да још једном, врло перфидно, поништи тековине борбе за државност српског народа у Босни и Херцеговини.

Прослава је почела Светом Архијерејском Литургијом у Саборном храму Христа Спаситеља у Бањалуци коју је Патријарх српски Иринеј служио заједно са Владиком бањалучким Јефремом, Владиком захумско-херцеговачким Григоријем и Владиком зворничко-тузланским Хризостомом. Патријарх Иринеј је у Бањалуци посебно подвикао: „Нека је благословен данашњи дан, нека Господ благослови Републику Српску и српски народ, који вољи слободу, који никога није поробљавао, него је чинио другима оно што је желео и себи.“

Потом је у дворани „Борик“ одржана Свечана академија по-

водом Дана Републике Српске и Крсне славе Светог архијакона Стефана. Присутни су били чланови влада Републике Српске и Републике Србије, Патријарх и епископи Српске Православне Цркве, председници народних скупштина Републике Српске и Републике Србије, амбасадор Руске Федерације, многобројни гости из Републике Српске, Републике Србије, Црне Горе и Републике Македоније.

Председник Републике Српске Милорад Додик је на свечаној академији казао: „Ми Српску нисмо добили на суду, већ политичком вољом представника који су ту републику прогласили 9. јануара и тако ће то остати кроз историју записано. Увјeren сам да ће Српска трајно функционисати, јер је одраз воље и жеље овог народа и није усмјерена против било кога.“ Председник Владе Републике Србије Александар Вучић је казао: „Република Србија је увек ту да штити Републику Српску. Нико неће мочи да укине Републику Српску некаквим декретима, јер Српска није створена декретима. Републику Српску је створио народ Републике Српске.“

На крају и мој лични поглед. Ово је била моја трећа посета прослави Дана Републике у Бањалуци. Прва два пута био сам на прослави као државни службеник Министарства вера Републике Србије, а сада трећи пут (9. јануар 2016) био сам на прослави приватно. Била ми је част да будем међу више хиљада присутних у дворани „Борик“ у Бањалуци, у граду који је (као и читава Република Српска) изгледао величанствено, окићен бадњацима и српским тробојкама.

На одласку смо на граници Републике Србије и Републике Хрватске чекали чак два и по сата, а на повратку смо на граници Републике Српске и Републике Хрватске чекали такође два и по сата. Да ли је то случајно? ■

Превентивна евиденција новорођенчади : матична биометрија

– Трговина новорођеном децом (4. део) –

Одговорност породице и улога свештеника

Александар Арсенин

Одговорност породице је део проблема или решења у сузбијању корупције и криминала у случајевима крађе новорођенчади. Говоримо о тешкој теми и немилом догађају када се новорођенче упокоји или је мртворођено. Усмерени смо на начин којим се искоришћава ова ситуација и на улогу одговорности породице?

Немили догађај када се упокоји новорођено дете је посебна тежина за породицу, нарочито за родитеље детета, а посебно за мајку која мора да поднесе терет и сусретне се разумно са животном ситуацијом. Изузетно психолошко стање мајке и оца детета захтева мобилизацију сваке помоћи или нажалост, истраге су незванично показале да се управо та стања бескрупулозно злоупотребљавају за даље криминалне циљеве који ће омогућити малверзацију над породицама здраве и живе новорођене деце.

Проблем се делимично појављује у порођајној сали, а „рупе“ у систему се налазе и у начину транспорта и евиденцији тела у постморталном периоду. Посебан поглед постављамо на период одлуке (који се намеће породици), у изјашњавању да ли ће видети тело и да ли ће породица преузети тело ради сахране. Овог периода можемо рећи и да нема. Одлуку је

потребно донети одмах, под притиском ситуације, емоција и свакако са смањеном могућношћу да се рационално прихвати догађај.

У наредним текстовима дотаћи ћемо се питања протокола у порођајној сали, транспорта тела, одговорности породице, периода одлуке и улози свештеника на клиници, а мишљења ће нам пружити свештеник Жељко Латиновић, др спец. Мирјана Жупански, акушер-гинеколог, и Александар Шибул, дипл. психолог.

Тело умрлог новорођенчета, у случају да га родитељи не преузму, третира се као медицински отпад, а у систему идентификације последња евиденција тела врши се након изласка из породилишта пре транспорта у погребно предузеће. Битно је напоменути да се овим не врши и провера идентитета тела. Медицинска установа издаје спецификацију – транспортну документацију садржаја кутије–кесе са медицинским

отпадом и на њој наводи тело са интерним клиничким бројем. По пријему у погребно предузеће, пракса је да се транспортна кутија преузме без посебне провере садржаја (што је разумљиво), али није по званичном протоколу. Након пријема, садржај се спаљује у пећима и то је последњи корак након којег више није могуће утврдити да ли је у кутији било и тело са листе из клинике.

Сви закључци нас наводе на то да је потребно извршити измену процедуре евиденције тела као и сам начин транспорта. Неопходно је тело последњи пут идентификовати у погребном предузећу, а како је потребна гарантована потврда идентитета, протокол захтева још једно – и последње очитавање биометријског податка и упоређивање са евиденцијом породилишта. Дакле, од рођења детета до његове смрти, потребно је, поред стандардних про-

СМРТ ЈЕ ДОГАЂАЈ који до темеља потре-са породицу и уноси трајну промену са којом се треба суочити на функциона-лан и здрав начин. Само суочавање са догађајем може успоставити равнотежу унутар личности и нормализовати дату ситуацију. Прва реакција је емотивни шок и неверица, а потом често се дешава и негација, и тек онда почиње процес жаловања. Из породичне системске перспективе, смрт је трансакциони процес који укључује и оне који умиру, њихове наследнике, оне који су дошли раније у мултигенерацијски животни циклус. То је јединствен и комплексан догађај који чланови породице различито доживљавају. Смрт члана породице има утицај на даље функционисање породичног система, уз непосредан и дугорочни одјек за сваког члана. Губитак члана породице изазива код осталих емотивну бол која често блокира више функције мозга чија је инхибиторна улога значајна за контролу емоција. Начин на који ће се суочити са изненадним смртним догађајем зависи од личних психофизичких капацитета и наученим механизмима који су претходили догађају као и систему вредности који носи генерацијске кодове карактеристичне за културу у којој личност одраста.

Када се дете зачне оно тада улази у живот породице која са њим ствара однос од самог тренутка сазнања да се трудноћа десила. Како време пролази тако се и посебне емотивне везе граде. Свакако је посебан и јединствен доживљај мајке која носи дете јер се све то дешава у њој. Организам мајке почиње да се мења и адаптира на трудноћу, све је усмерено ка опстанку плода. Фокус породице сада постаје брига да се на свет донесе живо и здраво дете. Већина родитеља се према овом догађају одговорно односи, и чине све како би створили оптималне услове за здраву трудноћу. Девет месеци је дуг период када се потепено изграђује и утемељује чврста емотивна веза са бебом. Праве се планови, пројектује се

будућност, обавештавају се пријатељи, родбина, добра се вест о трудноћи шире. Како се приближава порођај очекивања расту да се најзад сусретну са дугоочекиваним потомком. Емоције тада бујају, и често су помешане, од страха да ли ће све добро проћи па све до радости што ће постати родитељи.

Читав тај низ може прекинути вест да ваше дете није живо рођено. Мајке које рађају природним путем у то се могу уверити јер су свесне порођаја или оне које се породе царским резом имају прекид континуума, настаје понор који се тешко може описати. Пре анестезије је све било у реду а онда после детета нема, уместо тога се обавештавају да су деца умрла. Када се неко нађе у таквој ситуацији онда је бол емоција која превладава. Ако мајка не тражи да види своје умрло дете онда ће остати питање које ће се читав живот постављати, шта се ту могло десити и да ли се нешто могло учинити да дете буде живо. Одговорност породице је велика за даљи животни ток, и пре свега зависи од тога какву ће одлуку донети у вези са својим дететом, да ли ће се потрудити да утврде идентитет детета, а данас постоји ДНК анализа која се брзо може урадити и са великим сигурношћу се може добити потврда да је дете ваше. Онда се могу постављати питања и тражити објашњење зашто се то додило, на то свакако родитељи имају права. Потом би требало да се преузме дете и да се сахрани. А онда прихватити одлазак и разговор са стручњацима како би се суочили са оваквом шок траумом и изашли из свега тога са надом за будућим здравим потомством. Ако се оде и окрену леђа онда постоји опасност да последице оваквог догађаја имају далекосежан негативан утицај на будуће генерације, јер сваки нерешен процес жаловања оставља семе туге и бола који могу бити темељ за различита психопатолошка стања.

Александар Шибул

цедура, добити и „електронску“ потврду родитеља, евидентију о смрти, праћење транспорта и пријема у погребно предузеће.

Крајњи корак јесте последње утврђивање идентитета тела и „слагање-упаривање“ са подацима депонованим на серверу.

У случају непоклапања матичних матрица, систем покреће алармне процедуре и спречава чињење завршних корака.

Топлички устанак – нејач против силе и оружја (2. део)

Устанак је угашен

Антоније Ђурић

– Отпор није престао – од фебруара до децембра вођене су борбе, све до смрти најистакнутијег вође устанка Косте Војиновића –

Слобода је кратко трајала. Око тринест хиљада устаника није могло да брани ослобођену територију у дубини од око осамдесет километара у правцу север–југ и правцу исток–запад. Одбрамбени појас устаника протезао се на око 240 километара, тако да је сваки устаник бранио нешто више од двадесет метара фронта.

На слободну територију и крвљу извојевану слободу убрзо су кренуле непријатељске трупе из Ниша, Лесковца и Крушевца, као и три до зуба наоружане дивизије повучене са солунског, румунског и италијанског фронта. Створен је план за угашење устанка. Непријатељ је прво придобио Шиптаре, нудећи им да крену у пљачку која је давала изгледа на велику добит. Затим је решено да Аустријанци изврше офанзиву од Крушевца на југ, Бугари од Ниша на запад; Немци и Бугари од Врања и Лесковца ка Медвеђи, а Шиптари да се прикупе на Ко-

сову и пљачкају села по Копаонику и Косаници...

Толикој сили не би могли да одоле ни пукови првог позива, а камоли слабо наоружани устаници. Гушећи овај устанак, окупатори су на најсвирепији начин уморили око двадесет хиљада душа. Све што је било устаничко осуђено је на смрт: људе побити, њихове куће спалити, имовину опљачкати, децу, ако преживе, превести у бугарске поданике...

Устанак је угашен, али отпор није престао. Од фебруара до децембра вођене су борбе, све до смрти најистакнутијег вође устанка Косте Војиновића. Комитски и устанички покрет се поново распламсао 1918. године, када је српска војска, уз помоћ својих савезника, пробила солунски фронт, бацајући на колена бугарске, немачке, аустријске и мађарске пукове.

Шта је претходило устанку, како се развијао, какве су борбе вођене за поједина места, ко су биле његове најистакнутије вође?

Од Централних сила, којима се придружила у јесен 1915. године, када је Србију напала са леђа и пресекла главне саобраћајнице према Солуну, бацајући тако српске армије на врлетне стазе негостољубиве Албаније, куда су кренуле да би избегле заокружење и уништење, Бугарска је добила део Србије. Од првих дана окупације, непријатељске војске су завеле сувор терор. Онај који су завели Бугари био је, без сумње, најсуворији. Србија је поробљена и подељена на два дела: источни део су окупирали Бугари, западни Немци и Аустријанци. Прва наредба бугарског генерала Кутинчева, команданта Моравске војноинспекцијске области, како је званично названо подручје Србије под бугарском окупацијом, гласила је: „Реч Србин треба потпуно да се изгуби и нико не сме да је изусти. Сви треба да је потпуно забораве.“

У истом часу, у свим крајевима под бугарском окупацијом,

стизале су наредбе којима се забрањује употреба српског језика, затворене су српске школе, отворене су школе на бугарском језику. Српски учитељи, свештеници и чиновници замењени су Бугарима. Прекрштавана су српска имена, јавно су спаљиване књиге на српском језику...

Хапшења, интернирања, убијања свих лица која би могла представљати сметњу политички бугаризације била су свакодневна.

Генерал Кутинчев је смишљао све суровије наредбе:

„Сви војници од 18 до 50 година старости, који су служили у српској војсци, сви официри, учитељи, свештеници, новинари, бивши посланици и сва друга сумњива лица треба да се похватају и интернирају у унутрашњост царства...“

Свака српска реч била је веома опасна по Бугаре. Тако су стизале наредбе да се сурво кажњавају они који употребљавају речи: прота, банка, динар, председник... То су српске речи, стајало је у наредбама и оне морају бити потиснуте из памћења и употребе. Најпре су, у почетку окупације, премлађивани сви они који су ма где, у кафани, на улици, неком надлештву, изговарали било коју српску реч, а затим су одвођени у интернацију или су убијани без милости. Српска шајкача, коју је сељак радо носио као део народне ношње, нарочито је сметала Бугарима. Тако се и она нашла под најстрожом забраном. Није мали број оних који су гла-

вом платили само зато што су носили шајкачу...

Заплакао је читав разред

И ђаци су били изложени најцрњем батинању, па и смрти. Ђорђе Марковић, ученик првог разреда гимназије у Неготину, није хтео да декламује једну песму зато што се у њој врећа Србија. Нису помогле ни опомене наставника. Дечак је био упоран. Упућен је директору школе, Бугарину Христу Јанкову, да овај одлучи шта ће са тако непослушним дечаком.

Директор је, међутим, захтевао да ученик пред свима у разреду изговори ту песму. Решен да по сваку цену брани свој национални понос, ученик је и даље ћутао. Мислећи да ће га бatinамa натерати да изговори песму, директор је почeo да га шамара. Уместо њега зајецао је цео разред.

Та солидарност ђака збунила је директора и наставнике. Настало је ислеђење како је дошло до суза: да ли су настале спонтано,

изазване шамарима, или је било припремљено да ученик пружи отпор а да се његови другови солидаришу с њим. Родитељима ових ђака наређено је да своју децу приволе на послушност, јер ће у противном они, родитељи, бити интернирани...

Ђаци који су били ухваћени да носе шајкачу, што је тумачено као пркошење бугарским освајачима, били су без милости убијани на лицу места, или су, ако би случајно налетели на каквог трезвенијег наредника – одвођени у логор. Таква судбина задесила би их и ако су били ухваћени како певају српске песме или славе српске војнике на Солунском фронту...

Најсрамнијем понижењу изложени су свештеници. Иако су школе и цркве одмах затворене, па отворене оног часа кад су довођени бугарски учитељи и свештеници, од ових потоњих је Бугаре просто хватао страх, иако су носили само крст и епитрахиљ...

– наставиће се –

Аустроугари убијају завезане устанике
(извор: wikimedia.org)

Devotio moderna

Лазар Нешић

Један од најуспешнијих и најпопуларнијих религиозних покрета у средњовековној Западној Европи био је свакако покрет Devotio moderna (у преводу „нова побожност“). Радило се о заједници људи из различитих слојева Цркве и друштва чији је централни задатак био препород верског живота према идеалима раног хришћанства и жеља за интензивним духовним животом.

Све је почело крајем 14. века у областима данашње Холандије, но брзо се проширило и на остале околне земље. Златно доба покрета одвија се између 15. и 18. века. То је доба раста нове просвећености и опадања хришћанства на Западу, заморености у којој се нашла велика прича о Цркви, теологији и обећањима бесмртности, те време искварености клира и хришћана. Баш онолико колико се кварило хришћанство, толико се кварио и сам свет. И обрнуто. Нешто је требало предузети, неко је морао смоћи снаге да свему доскочи. Иако је Devotio moderna пре свега започео као лаички покрет, оснивачем се данас сматра чувени Герт Гроте (Geert Groote) – ђакон и проповедник из окриља Римокатоличке Цркве. Као веома харизматична личност, Гроте ће привући себи многе свештенике, монахе и лаике, наиме, људе жељне извора и аутентичног јеванђелског живљења. Одатле и амбивалентност: заговорници наведеног покрета неће узимати на себе ни брачне, ни монашке завете. Била је то форма извесног „средњег пута“, покушаја побожног и хришћанског живота у гротлу великих градова. Бити у границама административне црквености, али не бити потчињен грамзивости свештенства и богатих манастира.

Осниваће домове, издржавати се од рада сопствених рук, уређивати живот према личним потребама и правилима, а таква ће бити и побожност. Ипак, све време су ови инспирисани људи посећивали званична богослужења Цркве, примали свете тајне и остајали у оквирима својих парохија. Нагласак је био на унутрашњој побожности, молитви, контемплацији, на подражавању Христа и апостола, те светитеља и отаца ране Цркве. Тако ће Devotio moderna постати покрет препорода, обнове и новог замаха хришћанства на Западу. Није био далеко ни од многоброжних мистичких покрета који у то време цветају широм Европе, а као извесна противтежа академској схоластици и сувопарној побожности. С почетка 19. века покрет је у свом сумраку. Међутим, иако званично више не постоји ниједан дом који су основали припадници заједнице Devotio moderna, њихово наслеђе живи и данас у савременом хришћанству.

Но, за разумевање намера и циљева људи окупљених у покрет Devotio moderna, потребно је усмирити поглед од историје према садржини њихове писане оставштине. Иако је обимна (писана на средњовековном холандском језику, а делимично и на латинском), у њој се препознаје неколико појмова коју су били од суштинске важности теолозима и

идеолозима заједнице Devotio moderna. Данас се сви истраживачи слажу у једном: у срцу покрета Devotio moderna стоји личност Исуса Христа. Све што је долазило из духовне радионице покрета имало је готово увек извесну христоцентричну форму. Било да се радило о побожности, практичном раду, проповеди, обичном животу. Ниједна друга реч неће бити толико употребљена у њиховим списима као што је то реч „Исус“ или „Христос“. Као и реч „onze lieve Herr“ („наш драги Господ“). Издвојићу још неколико најбитнијих појмова из теологије и духовности овог покрета.

Bekeerunge/zich keeren. У списима теолога из покрета Devotio moderna на почетку увек наилазимо на овај појам. У преводу он значи једноставно „преобраћење“. Сличност са јеванђелским „покајањем“ је, верујем, очита. „Преобрратити се“, „променити се“, „кренути новим путем“ ка овом новом животу – био је то једини пут спасења. Окренути се према Христу – то је требало да се одвија као кретање целокупног живота, а не само једна степеница у етапи. Увек се изнова мењати, кајати и упућивати ка другачијем живљењу.

Een geode opzet maaken – „донети добру одлуку“ налази се у средишту напред наведеног „преобраћења“. Одважити се на промену и на нови пут живота. Како у унутрашњој решености, тако и у спољашњој

пракси. У ову сврху писани су и својеврсни приручници с личним одлукама, нешто попут монашких типика, тј. смерница и идеала који ће усмеравати нечији живот. И овде је у игри био процес који треба да траје читав живот. Изнад свега, то је одлука да се људска воља у свему потчињава Божијој – о томе сведочи употреба овог појма у списима холандских ревнитеља.

Oefening. Практична страна овог „преобраћења“ и ове „посвећености“ биће, разуме се, „подвиг“. Сами реч може значити и „вежба“, тј. „духовно вежбање“. Ми бисмо рекли „подвизавање“. *Devotio moderna* је у себе укључила готово све познате подвиге из историје хришћанства. Специфичност је ипак очита: „oefening“ свој пуни смисао добија у непрестаном напору читања Светог Писма; а њега – говоре то многи писци – треба читати медитативно, молитвено и пажљиво. У средишту праксе читања је опет Христос. Њега треба сагледавати у свему, изнад свега. Према њему, опет, треба обликовати конкретан живот. Христа треба, дакле, подражавати.

In doegeden voert gane. Многи истраживачи покрета говоре о овом појму као о лајтмотиву читаве заједнице *Devotio moderna*. Многобројна значења: „напредак“, „усавршавање“, „употпуњавање“ врлина. У залеђу је, наравно, монашка духовност. На њој ће све генерације покрета инсистирати. Не треба сумњати: као што ће код источних монаха врлине бити само припрема за непосреднију заједницу са Богом, тако ће и писци и подвижници ове „нове побожности“ говорити о истом и живети исто. Требало је (попут апостола Павла) „задобити Христа“, а не оставити пухи напредак у моралности.

Liefde. Идеал који су делили са свим осталим хришћанима свих века био је наравно „љубав“. Циљ и свршетак пута преобраћења и подвига. Очигледна је разлика у односу на мистичке покрете из истог периода: нагласак је овде био померен на љубав према ближњем, према заједници у којој се пребива. На љубав која доноси „мир“, која се брине о сиромашним и болесним. С поме-

нутом врлином ће бити повезане и две врлине које следе.

Oetmoedichlicheid – у преводу: „смирење“. Ако ће источна монашка духовност на врхунце лествице врлинског живота поставити управо ову врлину, ни писци покрета *Devotio moderna* неће бити далеко. Скоро централни појам, који је требало да објави списатељски и практични одговор на охолост и гордост оновременог свештенства, грамзивих манастирских поседа и ужурбаног градског живота. Смирење пред сопственим сиромаштвом, пред одустајањем од воље за моћ, пред магнитарном позицијом у административној Цркви – све је ово био идеал поборника „нове побожности“.

Gehorsamheid. Паралелно с нагласком на смирењу, долази и брига о „послушности“. Послушност према животном путу заједнице, према њеним житељима и старешинама. Као што је у тексту већ речено, реч је о послушности која није била посрдована узимањем официјалних запета или праћена осталим законима ритуалне послушности. Радило се, пре свега, о унутрашњој решености да се у сламању воље пред заједницом ова заувртат непрекидно отвара за друго („нови живот“, „нову ревност“) и Другог (Христа).

Hert – срце – библијски појам. Холандски ревнитељи ће такође говорити о „уму“, „разуму“ (који треба да контролишу све оне људске страсти и немире) и слично, али онај најличнији и најинтимнији део човековог бића јесте управо „срце“. У овом простору срца – простору целине човекове личности – одигравала се читава сага њиховог живота. Срце је оно које треба да буде преобразено, које треба да напредује у врлинама и које треба да достигне савршену љубав у подражавању Христа – сведоче нам ови списи.

Begheerlichheid. Реч слична латинској речи „affectus“. То је, дакле, љубавно осећање, љубавна жеља, те жарка жудња. Према другом и Другом. Према лицу ближњег и сусрету с Христом.

Vuurig. Језик покрета *Devotio moderna* био је готово сасвим лишен узвишеног и алгоријског је-

Ханс Мемлинг, 15. век
(извор: www.wikiwand.com)

зика мистичних еротичких заноса, па ипак слике библијске Песме над песмама и овде су оставиле свој незаобилазни траг. Одатле – иначе тешко преводив – појам „vuurig“: распламсалост, распаљеност, успамтелост и ватреност. Распламсалост према љубави Божијој, али и унутрашње озарење искрама нестворене светlostи и пламена. Био је то језик који се приближава крајњем ступњу хришћанског живота, који готово да и није могаћ док је човек још увек смртан. Овде као да већ ступамо у нешто што се налази с оне стране историје.

Reinigheid des hertes. Ако су претходни појмови и били идеал конкретног живота у времену и простору, последњи – „чистота срца“ – остављен је за обећања о којима говори оно есхатолошко. Тога су писци „нове побожности“ били свесни. Скоро хиљаду година пре покрета *Devotio moderna* један источни теолог писао је о истом у својим коментарима на књиге Новога Завета. Реч је о Блаженом Теодориту Кирском. И он је подвиг очишћења срца оставио за – како сам пише – „живот који долази“, као и оно поznato обећање које ово очишћење собом доноси. Наиме, обећање да ће они чистог срца видети самог Бога. У ово велико Христово обећање веровао је и Герт Гроте, а веровали су и његови пријатељи, саборци и наследници.

ЧИТАОЦИМА

*****

Пре мало више од две године из штампе је изашла књига *Борба за доспојанство – изложење живота и мученичког подвига ученице Милице Костић (1956–1974)*, коју је писао отац Тихон из Студенице. Када се та књига појавила, сви они који су волели и поштовали Милицу Костић добили су утеху. Коначно су, после четири деценије заборава и ћутања, њен животопис и њена личност изнети и приказани на прави начин. Наша Милица је коначно рехабилитована. Она је добила своје Житије које је написано студиозно и са великом одговорношћу. Ми, њен ближи род, колико смо могли помагали смо аутопту да не пропусти важне детаље. Света личност је добила достојни спомен.

Међутим, последњих месеци, дневна штампа се дотакла Миличиног имена. Почело се са непровереном (и нетачном) крушевачком уличном легендом да је познати певач њој посветио песму а завршило се политиком. Јако смо повређени да се Миличино име користи у политичким разрачунањима. Јавност, поготову у Крушевцу, саосећа са њеном жртвом. Има и идеја да улица у Крушевцу добије њено име. Иако у основи постоје многе добре жеље, тешко нам пада да Милица буде у контексту дневнополитичких збивања. Сvakако да је наша Милица заслужила да добије улицу, али није заслужила да се то ради стихијски, на брзину. Веома је неприродно да је петиција за то сакупљана по кафићима. То нису места

где треба да се говори о томе. Ко хоће нешто да сазна о Милици треба да прочита поменуту књигу или да изађе на сајт [milicakostic.rs](http://www.milicakostic.rs) који је отворила Милка, њена најбоља другарица, која је њу најбоље и познавала. Ту се налази оно што треба да се зна о њој. Не желимо ни да нашу Милицу користе неке невладине организације за заштиту жене, опет из истих разлога – политичке. Милица се, једноставно, не уклапа у такве контексте. Она је била српско сеоско дете, из једне племените патријархалне средине и из једне тихе православне куће. То је била она. Мало је необично да нико, у недавним писањима дневне штампе, није поменуо да је Милица веровала у Бога. Прећуткивање овог момента унапред нам указује да нешто није у реду.

Због свега овога осећамо потребу да се појави краћа верзија животописа наше Милице која ће бити доступнија и брже читљива од комплетне научне студије *Борба за доспојанство*. Сажета верзија је већ објављена у новинама *Православље* (бр.1118–1121 за 2013. г.) Текст је сажетак из студије: *Борба за доспојанство – изложење живота и мученичког подвига ученице Милице Костић (1956–1974)*, Београд 2013. ■■■

Фејсбук страница: Милица Костић

Пре месец дана, отворена је фејсбук страница: „Милица Костић, јавна личност“. Страницу је отворила Јасмина Живић, ћерка Миличиног рођеног брата Миломира Костића, уз подршку Миличиних сестара. Због овог разлога, на насловној страници пише: „Наша сестра, тетка и другарица“. На ову фејсбук страницу је најлакше ући преко веб-сајта: <http://www.milicakostic.rs>. У наставку, доносимо Јасминину уводну реч ове странице.

*Милија Вељић (девојачки Костић),
Миличина рођена сестра, са ћерком
Наташаом;*

*Миланка Стефановић (девојачки
Костић), Миличина рођена сестра;*

*Милка Савић (девојачки Милошевић),
некадашња Миличина другарица
и комисионица*

*****

Следи: ЖИВОТ И ЛИЧНОСТ
МИЛИЦЕ КОСТИЋ

Написао: Архимандрит Тихон Ракићевић. Објављено у новинама *Православље* (бр.1118–1121 за 2013. г.) Текст је сажетак из студије: *Борба за доспојанство – изложење живота и мученичког подвига ученице Милице Костић (1956–1974)*, Београд 2013. ■■■

Изазови савремених биотехнологија

— КОГНИТИВНО, МОРАЛНО
ПОБОЉШАЊЕ И ЕДИТОВАЊЕ ГЕНА

Човек је религиозно, стваралачко, политичко, као и биће игре. У овогемаљском животу, он је непрестани путник (*homo viator*). Чему, међутим, човек тежи – спасењу и вечности, као највишем смислу и циљу свога живота, или самоуништењу? Одговор на ово питање захтева да се сучимо са кључним проблемом људске егзистенције – слободом.

Стоичари и Спиноза слободу су поимали као сазнату и схваћену нужност. Кант је слободну вољу одредио као моћ да поступамо независно од наших личних, егоистичних интереса, циљева, афеката и страсти. Таква воља основа је и нужан услов Кантовог универзалног моралног закона – категоричког императива. Да-ке, када се питамо да ли је одређени поступак морално допустив или није, запитајмо се шта би било када би сви поступили на исти начин. Лажно обећање је, примера ради, морално недопустиво, јер кад би сви следили такво начело, обећање би учинили бесмисленим, заправо, више нико не би веровао у дату реч.

Сведоци смо да нас одређени аспекти данашње цивилизације усмеравају на схватање слободе као могућности да чинимо само оно што тренутно желимо и што је у складу са нашим, понекад проблематичним потребама. Слободни смо да бирајмо између добра и зла, али често себе не сматрамо одговорним за учињен избор. У том смислу, благотворно делују речи Светог апостола Павла: „Све ми је дозвољено, али ми није све на корист. Све ми је дозвољено, али не дам да ишта овлада мном“ (1. Кор. 6, 12).

Сваки биоетички проблем води нас промишљању слободе. Биоетика је

релативно млада филозофска дисциплина, која се бави, како класичним питањима медицинске етике, као што су абортус иeutanasija, тако и проблемом моралне допустивости примене савремених биотехнологија.

Да ли је когнитивно (сазнајно) побољшање допустиво само по себи? Сократ је веровао да је врлина знања. Добар је, према томе, онај који зна. Не може се грешити из знања већ само из незнанја. Угледни британски биоетичар Џон Херис верује да је когнитивно побољшање доволјно за морално. Према његовом гледишту, „треба бити боли у познавању добра и разумевању онога што ће највероватније довести до добра“ (Зборник *Биоетика*, приредили Војин Ракић, Иван Младеновић и Рада Дрезгић, Службени гласник и Институт за филозофију и друштвену теорију, Београд, 2012, стр. 312). На пример, неутрализацију учинака расистичког уверења можемо подстаки тако што ћемо научити да се стидимо таквог убеђења.

Међутим, чини се да многи људи знају шта је добро, али тако не поступају (мада можда нису свесни погубности својих поступака). Наш биоетичар др Војин Ракић, редовни професор и научни саветник Института друштвених наука, директор Центра за биоетичке студије у Београду и шеф УНЕСКО Катедре за биоетику за Европу, сматра да је когнитивно побољшање допустиво једино уколико има јасну могућност моралног усавршавања.

Не постоји подударност између развоја науке и моралног побољшања човечанства. Међутим, чини се да је развој науке незаустављив. У чове-

ку постоји тежња за радикалним про-дужењем живота, али, с друге стране, човечанство се налази пред ризиком самоуништења. У основи, тај ризик последица је изопаченог схватања слободе као разузданости, које обе-смишљава људски живот и урушава човеково достојанство. Господ нам је подарио могућност избора и интелигенцију да бисмо као слободна бића разумевали творевину Његову и имали могућност усавршавања у богочежњивости. Међутим, често по-тврђујемо актуелност речи Светог Јустина Ђелијског: „Интелигенција без доброте казна је Божја, велика инте-лигенција без велике доброте право је проклетство.“

Едитовање гена („отклањање генске грешке“) је биотехнолошки поступак којим ће, највероватније, у не тако да-лекој будућности, бити могуће пред-упредити многе болести, попут канцера. Међутим, исти поступак може постати предмет огромне злоупотре-бе. Наиме, на овај начин, могуће је да имућни родитељи бирају особине свог потомства и тако стварају „интелекту-ално супериорну расу“.

Одговорност је на нама, који смо, премда несавршени, ограничених мо-ћи, сложене неуролошке основе моралности, ипак кадри да промишља-мо и постављамо моралне границе, сећајући се христоносца Достојевског који нам у *Браћи Карамазовима* указује на то да „нема ничег примамљијег за човека од слободе његове саве-сти, али и ничега мучнијег“.

Дејан Пејовић,
професор филозофије
у Седмој београдској ђимназији и сарадник
Центра за биоетичке студије

—Трибина у организацији Одељења верочитеља за дијалог у култури при Одбору за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке и Библиотеке града Београда —

О карактеру древног хришћанства

Јован Блајојевић

— поглед на прва два века хришћанске историје —

У организацији Одељења верочитеља за дијалог у култури при Одбору за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке и Библиотеке града Београда, 21. децембра 2016. г. у Римској дворани организована је трибина „О карактеру древног хришћанства – поглед на прва два века хришћанске историје“. Учесници у трибини били су др Раствко Јовић, доцент ПБФ-а, др Михајло Милинковић, проф. Филозофског факултета, Одељења за археологију, и мр Велибор Мартиновић, вероучитељ. Трибину је модерирао Стеван Јовановић, вероучитељ.

Основна тема трибине била је карактер хришћанске уметности у прва два века хришћанства (тј. до почетка трећег века). Модератор трибине је истакао да се наведени период може одредити као период „древног хришћанства“. Уводећи у тему, Јовановић је истакао да постоји мало трагова раноцрквене уметности из наведеног периода, било да се говори о материјалним остацима или писаним сведочанствима. У светlostи те чињенице може се разматрати и потребно је разматрати карактер најранијег периода хришћанства.

Др Јовић је истакао да је разумевање древнохришћанске уметности неодвојиво од раз-

умевања „концепта светости“. Он је додао да први хришћански „историјски“ спис, Дела апостолска, несумњиво сведочи о чињеници да Црква тог периода свој идентитет гради ван „светог места“ (храма) организујући евхаристијска сабрања по кућама, иако њени чланови и даље учествују у храмовном култу. Штавише, он је истакао да је везивање за култне центре (паганске или јудејске) представљало стални изазов икуменској заједници хришћана овог периода. Др Јовић се у овом контексту позвао на речи Св. Григорија Ниског који је истицао да „нема светог места, тј. сва места су света ако се хришћани сабирају на Евхаристији“. Ово древно сведочанство хришћанске вере др Јовић је повезао са тврђњом једног од водећих православних богословова 20. в., Александра Шмемана, према коме „хришћанство није нова религија него нови живот; оно није било заинтересовано за света места и храмове већ за Христа и заједницу“. У контексту оваквог карактера древног хришћанства потребно је, према Јовићу, сагледати и чињеницу да нема поузданних података о хришћанским сакралним објектима до средине 2. в., а вероватно и касније. Први хришћански неоспорно сакрални објекат је, пре-

ма овом схватању, скромни храм из античког града Дура Еуропос, а изостанак других сличних грађевина у овом периоду хришћанства је сведочанство да се Црква не изједначава са простором, већ са догађајем Евхаристије. На основу новозаветних сведочанстава, ипак, јасно је и да постоји извесна трансформација најстаријег харизматског хришћанства (препознатљивог из Павлових посланица) у структуралну заједницу. Нарочито значајно је запажање др Јовића да је описан карактер древног хришћанства, који је у себе инкорпорирао аспекте како јудејског култа, тако и грчко-римске породице, имао снажне социјалне последице.

У свом излагању мр Велибор Мартиновић усредсредио се на новозаветна сведочанства о древнохришћанском богослужењу. Он је истакао да је на бази доступних података неопходно закључити да је хришћанско богослужење овог периода било харизматско. Оно је, истовремено, било слично данашњем богослужењу у смислу да је садржало кличу онога што се у данашњем богослужењу обликовало као чврста богослужбена структура (поредак). Истакао је и да је у Новом Завету могуће препознати основе многих богослужбених

образца савремене Цркве као што су крштење, рукоположење, миропомазање, Евхаристија (са речима установљења), опело... Г. Мартиновић је указао да исти корпус пружа сведочанства о зачецима хришћанске химнографије, док су многи моменти новозаветних Посланица Св. Апостола имали богослужбени карактер (уводни и закључни поздрави у посланицама, целив мира итд.). Штавише, Посланице Новога Завета су у својој целовитости биле богослужбени текстови будући да су читане на древнохришћанским сабрањима. Конечно, новозаветна сведочанства о карактеру древнохришћанског богослужења су у потпуности сагласна са подацима који нам долазе из најранијег постапостолског периода (пре свега из Учења Дванаесторице и Јустинове Айологије) истакао је мр Велибор Мартиновић.

Др Михајло Милинковић је истакао да у прва два века хришћанске ере не постоје материјални докази о древнохришћанској уметности, те да се тек на прелазу са 2. на 3. в. јавља први запис о катакомбама са којима започиње претконстантиновска хришћанска уметност. Из овог периода нису пронађени ситни предмети из категорије примењене уметности (кадионице, поплијелеји, печатно прстење) који би имали несумњиви хришћански карактер, штавише могуће је (на бази сведочанства које потиче од Св. Климента Александријског) закључити да су хришћани овог периода избегавали употребу особених симбола како не би непотребно скретали пажњу на себе. Могуће је да по многим питањима хришћани нису били издвојени од свог нехришћанског окружења нити уочљиви у њему. Оно по чemu су, међутим, несумњиво били особени јесте чињеница да су били једина верска групација која није имала окоштале материјалне форме. Могуће је да је управо

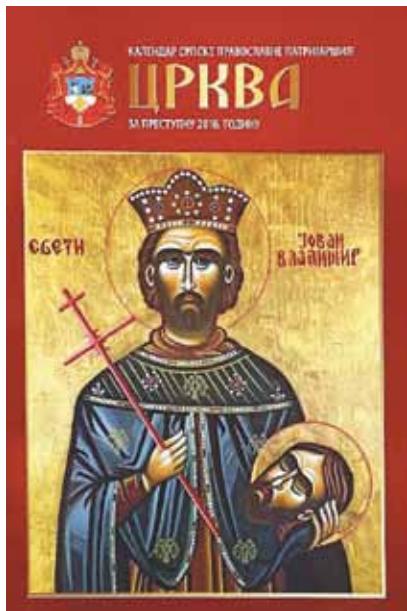

њихов изостанак био један од разлога за неразумевање карактера древног хришћанства и за гоњење древних хришћана. То је истовремено била и унутрашња снага древнохришћанске заједнице која је живела у „атмосфери напетости“ између „успомене на распеће и очекивања Другог Христовог доласка“. Управо ова „атмосфера напетости“ представља једно од могућих објашњења готово потпуног изостанка древнохришћанске уметности. У таквој атмосфери Црква се схватала, како је то говорио Св. Климент Александријски на довезујући се на Св. ап. Павла, „као заједница верних, а не материјална грађевина“.

Проф. Милинковић је истакао да постоје покушаји да се разне профане грађевине прогласе за цркве, али прва црква за коју поуздано знамо је некадашња приватна кућа преобли-

кована у сакралну грађевину у античком граду Дура Еуропос, а и она представља неочекиван налаз. Ова грађевина је очигледно претрпела планске преправке 230/231. год. благодарећи којима је добила неке елементе древнохришћанског храма. За нас је значајно што је у овој грађевини пронађена крстionица са траговима живописа у стилу сасанидске уметности и са мотивима из Старог и Новог Завета.

Учесници трибине оградили су се од потенцијалног погрешног разумевања карактера древног хришћанства, истакавши да хришћани нису били гностичко-дуалистичка групација која је одбацивала материју. Незаинтересованост древног хришћанства за сакралну уметност није била последица одбацивања материје, већ ишчекивања скроз Христовог повратка и прослављања свеколике твари.

Календар Црква 2016.

Календар Српске
Православне Патријаршије Цркве
за преступну 2016. годину

Издавач:
Свети Архијерејски Синод
Српске Православне Цркве

Главни и одговорни уредник:
protoјереј-ставрофор
др Сава Б. Јовић

Календар Црква спада у ред оних издања Српске Православне Цркве за које се сматра и на које се рачуна да ће из штампе изаћи око божићних празника. Припрема пригодне публикације која је везана за одређени рок, а која по устаљеном обичају прати историјске јубилеје црквено-народне прошлости скопчана је са низом потешкоћа и изазова. Овогодишњи календар Црква задржао је препознатљиви ликовно-графички изглед, репрезентативност текстова, а својим садржајем указује на литургијско-богослужбени распоред наступајуће преступне 2016. године.

Ово је већ трећа година како најсвечанију календарско-популарну публикацију наше Свете Цркве уређује protoјереј-ста-

врофор др Сава Б. Јовић, главни секретар Светог Архијерејског Синода. Такође, треба поменути да се високопречасни protа Сава Б. Јовић тачно 12 година стара о садржају црквеног календара који нам указује на свештено време: датуме црквених празника и дужину постова, дајући основне смернице читања из Светог Писма на богослужењима. На тај начин, преко издавања малог црквеног календара и овог већег са јубиларским текстовима, испуњава се једна од најтемељитијих уставних обавеза Светог Архијерејског Синода Српске Православне Цркве, тј. да се Синод стапа о свим „званичним издањима“ (Устав СПЦ, чл. 70, став 8).

Календар Црква за преступну 2016. годину, након календарског дела у ужем смислу доноси нам текстове сарадника које је пребрало уредничко чуло protoјереј-ставрофора др Саве Б. Јовића. Они започињу важним јуридичким штивом, које је потребно времену у коме живимо, а реч је о правном појашњењу Уредбе о ауторским правима патријараха, митрополита и епископа из пера правног саветника Патријаршије Српске господина Милана Андрића. Protoјакон Милан Томашевић из Епархије славонске пише о мартирском етосу Православне Цркве, тј. о Новомученицима јасеновачким, а поводом 70 година од пробоја логораша из јасеновачког логора. Подсећање на мартирски пут српске Херцеговине, крсно-васкрсно искуство напађених и прослављених Пребиловаца доноси текст ћакона Бранислава Рајковића, и то о првој литургијској прослави ново-канонизованих Светих мученика пребиловачких 8. августа 2015. године. Protoјереј Братислав Кршић пише о новом светитељу у српском црквеном календару Св. Севастијану Дабовићу, причиленом Диптиху светих 29. маја 2015. године. Проф. др Предраг Драгутиновић са Православног богословског факултета даје информативну белешку о научном

скупу библијских теолога под називом „Христос свештених повести“ одржаном у Београду од 10. до 13. септембра 2015. године.

Након текстова који се односе на оне догађаје који су обележили годину која је непосредно на измаку, следују чланци који се тичу јубилеја у наредној 2016. години. Према ерудицији и поруци упућеној читалаштву истиче се рад „Миленијумско трајање живог култа Светог краља Јована Владимира“, аутора др Драгољуба Марјановића са Филозофског факултета у Београду. Др Драгољуб Марјановић као представник најмлађег нараштаја српске византологије пише о Светом краљу Јовану Владимиру (+1015) као о претечи светосавске епохе, оног формативног периода српске културе и цивилизације. Protoјереј-ставрофор академик Предраг Пузовић, декан Православног богословског факултета подсећа на четрдесетогодишњицу упокојења Епископа шумадијског Валеријана Стефановића и на петнаест година од упокојења Епископа шумадијског др Саве Вуковића. Професор Милош Еранут, вредни публициста и телевизијски новинар пружа текст поводом 120 година од упокојења дабробосанског Митрополита Георгија Николајевића. Студенички Архимадрит др Тихон Ракићевић наје почаствовао причом о изгубљеном и пронађеном ктиторском натпису Светог Саве из куполе Богородичине цркве у Студеници, а који датује из 1209. године.

О ранохришћанским светитељима, београдским Мученицима Ермилу и Стратонику пише protoјереј-ставрофор проф. др Радомир Поповић, а о Свештеномуученику Монтану и Мученици Максими текст доноси protoјакон Игор Давидовић. Великом темом на страницама овог календара „Руске духовне академије и Срби од XVIII до почетка XX века“ на приступачан и занимљив начин бави се др Владислав Пузовић. Миодраг Мишо Вујовић подсећа на јубилеј црногорских Термо-

пила, Мојковачку битку из 1916. године, која је подједнако уписана у историји и епском предању. На крају, потписник ових редова подсећа на два временски подједнако удаљена јубилеја, 180 година од упокојења Митрополита Стефана Стратимировића и 180 година од почетка архивског пословања и црквене администрације у Архиепископији београдско-карловачкој.

Календар Цркве за преступну 2016. годину је сјајно ликовно опремљен, доносећи фотографије манастира из готово свих епархија Српске Православне Цркве, символишући јединство и пуноту Христовог Тела у историји. Читаоци могу да се упознају са савременим изгледом Возућице, Ковиља, Месића, Хиландара, Тавне, Рмња, Каленића, Дивостина, Драче, Јаска, Добрунске Ријеке, Горње студеничке испоснице Св. Саве, са изгледом Цркве Св. Јована Владимира у Бару, те манастира Гоменице, Грачанице и Дечана. На крају календара уобичајено је да се објаве фотографије новорукоположених свештеника што је учињено и овога пута.

Календар Црква под уредништвом високопречасногprotoјереја-ставрофора др Саве Б. Јовића засигурно остаје оно што је његова сврха и намена зајртана у временима патријараха Варнаве (1930) и Германа (1965. године), а то је да буде мисионарско и историјско-репрезентативно издање. Али, не само то. Уреднички такт и осећај проте Саве Б. Јовића начинио је од Календара Црква за које бољу и још више свечану публикацију, али која не преостаје да буде поуздано сведочанство црквеног живота за будуће генерације.

mr Радован Пилићовић

Protoјереј-ставрофор
Мирољуб Живковић

Церовица и Витковци кроз вријеме

Бања Лука : Републички завод за заштиту културно-историјског и природног наслеђа РС, 2015

170 стр. : fotograf., факс. ; 25 см
ISBN 978-99976-661-0-9

Публикација аутора проте Мирољуба Живковића *Церовица и Витковци кроз вријеме* својим садржајем се не бави само вјерским животом српске православне парохије церовицке, већ она описује људе, догађаје, национални и културни живот, као и географски положај, природна богатства, просвјетни и привредни развој једног дијела српског Поусорја. Стога се ова публикација може окарактерисати као јединствена монографија села Церовице и Витковаца, пошто до сада још није било истраживача који су се бавили овим подручјем и наведеном тематиком.

Аутор жели да опише борбу српског народа Церовице, Витковаца и шире околине, за слободу, вјеру и истину, кроз читав XIX и XX вијек и жртве које су биле немјерљиве. Такође, ова публикација приказује колико су становници Церовице и Витковаца одлучни у својој заједничкој борби и жртви, толико су свјесни да је од борбе српског народа за слободу неодвојив његов духовни, просвјетни и економски напредак. Међутим, аутор се, колико му то писани извори дозвољавају, враћа у свом свједочењу и до средњег вијека, и доба краља Драгутина, настојећи да реконструише и повеже средњовјековну историју Поусорја и доба владавине Турака, са њеном новијом историјом, те чини историјски преглед једног дијела српског Поусорја кроз период дуг преко 700 година.

Не можемо да заобиђемо у овој публикацији друге важне сегмен-

те, са којима се аутор бави, а то су: природна богатства, демографска структура и културно-историјско наслеђе Церовице и Витковаца. Истовремено, прата Мирољуб, из мрака и прашине старих часописа представља заборављена свједочанства људи и писана документа у вези са овим крајем, а представља нам и савремена свједочења, поготово из посљедњег Отаџбинског рата, која ће се сигурно, ако не буду записана, предати забораву и нестати. Дакле, аутор, иако није историчар, у потпуности разумије значај историје и стога закључује: „Народ који заборави своју кrvavu прошлост, осуђен је да му се она понови.“

Ова публикација може да буде путоказ и осталим свештеницима, пастирима нашег српског православног стада, да на подручју своје пастирске службе запишу и публикују све што је значајно из наше прошлости, али и садашњости, пошто оно што се не запише полако одлази у заборав, а што је заборављено није се ни десило. Прата Мирољуб је увидио значај писане ријечи, на шта га као православног свештеника стално подсећа Свето Јеванђеље, па се упустио у велики посао чији су резултати пред нама.

Искрено вјерујем да ће публикација *Церовица и Витковци кроз вријеме* изазвати велико интересовање не само на подручју Церовице и Витковаца, већ и шире околине српског Поусорја, као и источне Крајине, на коју се географски наслеђа овај крај.

mr Славољуб Лукић

НАУКА, УМЕТНОСТ, КУЛТУРА...

Маријана Пешровић

ЛИКОВНА РАДИОНИЦА
И КОНКУРС ЗА ДЕЦУ
„Живот у Цркви“

Дечје сликарство је најчистији прозор којим се улази у дечију природу. Зато су њихови радови, као и њихова природа, драгоценi и пуни значења. Дечије виђење је садржајније и лепше од виђења одраслих. Њихов поглед са безбојном бојом, неукаљан и недирнут, неискварен и неприпитомљен, гледа на стварност онакву каква она јесте, а не као на већ формиране представе у уму. Дечије сликарство је огледало њиховог света испуњеног тајнама, срећом, болима и жељама. Како деца виде живот у Цркви? Како виде Бога, анђеле, породицу...?

На адреси www.pravoslavninastavnik.rs постављена је тема под називом „Деца и живот у Цркви“. Циљ је да се деца подстакну на размишљање о свом месту под небом и представе то онако како најбоље умеју – цртежом.

Неки од тих дечијих радова биће објављени у часописима Српске Православне Цркве, а најбољи рад ће симболично бити награђен. Идеја је да се постигне континуитет и да се ова мала дечија виртуелна галерија не завршава једним циклусом него да траје без прекида, да свако дете добије прилику и своје место на страницама Православног удружења просветних радника „Гаврил Стефановић Венцловић“. Приликом избора радова пажња неће бити поклоњена само технички већ и доживљају, идеји и оригиналности. Жеља је да дечији таленат добије свој јавни простор, да путем интернета буде приказан широкoj публици и тиме, могућност учешћа имају сва деца без ограничења. Удружење позива наставнике и родитеље да

БИЈЕЉИНА: ШКОЛА ИКОНОПИСА „ОДИГИТРИЈА“
ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ

Десетогодишњица умјетничког стваралаштва

Школа иконописа „Одигитрија“ Епархије зворничко-тузланске у Бијељини ове године прославља десетогодишњицу преданог рада на обнови православне ликовне умјетности.

Лађа умјетничког стваралаштва, како смо је одувијек називали, основана је 2006. године љубављу и несебичним залагањем презвитеља Васе Ј. Поповића, али и њених ученика и професора. Развитку Школе свакако је допринијела несебична помоћ њених пријатеља – мецена Школе госпођа Слободанка Ђуричић, посланик у Скупштини Брчко дистрикта БиХ, и Висока школа – Академија Српске Православне Цркве за уметности и конзервацију у Београду.

Школа иконописа „Одигитрија“ током година свог постојања памти више од осам стотина полазника, али своја врата и даље држи широм отворена за нове полазнике. У оквиру Школе, осим изучавања византијског иконописа, за ученике основношколског и средњошколског узраста омогућено је кроз „Умјетничку радионицу“ изучавање и других видова ликовног изражавања, те припремна настава за упис на ликовне академије.

Истински ме, поред свега, радује чињеница да наша Школа није примарно везана само за цртање и сликање него је постала и огледало наше душе, као што ни икона није само слика, већ молитва и надање у Господа. Мисија наше Школе је очување онога што јесмо и онога што смо одувијек и били, а наш начин очувања и ширења православног наслеђа је другарство и љубав. Летопис Школе биљежи низ колективних изложби, борби за очување православног идентитета, студијских путовања...

Најављујемо нова укрцавања у лађу умјетничког стваралаштва под окриљем Путеводитељке.

Тржни центар „EMPORIUM“ Бијељина, 2. спрат

Контакт: +387 65 858 532, +387 65 875 574, +387 65 312 055

Придружите нам се!

Радјелене В. Поповић из
Бијељине – Псалам 42: Као
што чезне јелен из изворима
вода, тако чезне душа моја
Теби, Боже. Жедна је душа
моја за Богом Живим.

Мирослава Мијатовић

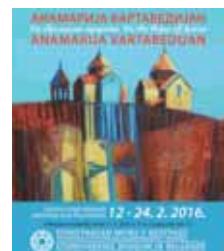
представе радионицу нашим малим наследницима и да им пошаљу њихове радове. Додатне информације и објашњења могу се наћи на адреси pravoslavninastavnik.rs.

У БЕОГРАДУ **Изложба** **„На обронцима Арапата“**

У Етнографском музеју у Београду од 12. до 24. фебруара 2016. г. биће одржана изложба Анамарије Вартабедијан под називом „На обронцима Арапата“ којом ауторка обележава двадесет година самосталне излагачке активности. Ово је наставак ретроспективне изложбе одржане априла 2015. године

у Јеревану у организацији Министарства културе Републике Јерменије и Конзулате Републике Србије у Јеревану у оквиру обележавања 100 година од геноцида над Јерменима.

Београдску изложбу прати богат и занимљив програм: песничко вече Ануш Ане Балајан (16. фебруара) и предавања Данка Страхића „Јермени у Турској – 100 година после“ (19. фебруара) и ауторке „Јерменија – путовање, средњовековна архитектура и орнамент“ (23. фебруара). ■

У ШАМБЕЗИЈУ

Поглавари Цркава одслужили Литургију

У недељу, 24. јануара 2016. године, поглавари помесних Православних Цркава одслужили су Божанску Литургију у Храму Светог апостола Павла у Православном центру Васељенске Патријаршије у Шамбезију.

Богослужили су: Његова Свесветост Патријарх цариградски Варнава, Његово Блаженство Патријарх Александријски Теодор II, Његово Блаженство Патријарх Јерусалимски Теофило III, Његова Светост Патријарх московски и све Русије Кирил, Његова Светост Патријарх српски Иринеј, Његова Светост Католикос-Патријарх Тбилисија и све Грузије Илија II, Његово Блаженство Патријарх румунски Данило, Његова Светост Патријарх бугарски Неофит, Његово Блаженство Архиепископ кипарски Хризостом II, Његово Блаженство Архиепископ Тиране и све Албаније Анастасије, Његово Блаженство Митрополит Чешких земаља и Словачке Растислав, а такође и Митрополит илијски Герман (Јеладска Православна Црква) и Епископ семјатички Георгије (Пољска Православна Црква).

После прочитаног јеванђељског зачала учесницима богослужења се обратио Васељенски Патријарх Варнава. „Особита нам је радост што имамо могућност да посведочимо своје јединство и узајамну љубав преко заједничке Чаше Живота, када приносимо Бескрвну Жртву Тела и Крви Господа како бисмо обавили веома одговорно и велико дело овога Сабрања, а зарад испуњења нашег црквеног служења уопште“, казао је, између остalog, предстојатељ Васељенске Патријаршије.

На богослужењу су поглавари Цркава произносили возгласе на грчком, арапском и црквенословенском језику, а хор је одговарао на грчком и француском језику.

Извор: Патријархија.ру (превод Информативна служба СПЦ)

НЕМАЧКА

Малтретирање хришћана у избегличким камповима

Хришћанске избеглице су изложене малтретирању у избегличким камповима у Немачкој, изјавио је игуман Данило (Ирбиц), настојатељ манастира Св. Георгија Победоносеца у Готшендорфу, који је члан Одбора за интеграције Немачке савезне канцеларије.

„Хришћанске избеглице из Сирије, Еритреје и других земаља изложени су понижавању, прогањању и бруталном малтретирању од мусиманских суседа у камповима за избеглице. Ово се односи и на верску мањину Јазида. Има честих случајева где малтретирања доводе до повреда и смрт-

тоносних претњи“, каже свештеник у писму послатом савезном министру за специјалне послове и председнику Немачке савезне канцеларије Петеру Алтмајеру, чија копија се налази на интернет страни оца Данила.

Бивши мусимани који су се обратили у хришћанство посебно су на удару. „Према исламској традицији, они би требало да буду кажњени, јер су одбацили ислам. Изложени су великим притиску и боје се за своје животе, јер као ‘отпадници’ губе свако право на живот у очима радикалних мусимана“, наводи се у писму.

Бојећи се за своје животе, избеглице проводе ноћ ван кампа, на пример, у евангелистичкој луте-

ранској Цркви Свете Тројице у берлинском кварту Штеглиц.

„Хришћани пристigli са Близнаког истока су изложени великим малтретирању и желе да се врате кући, јер је ситуација тамо мање опасна кад се упореди са условима у немачким избегличким прихватним центрима“, навео је свештеник.

Извор: Православие.ру (превод Информативне службе СПЦ)

АУСТРИЈА

Радикални ислам - главни разлог за прогон хришћана

Године 2015. интензивирани су прогони хришћана, при чему је радикални ислам био главни узорак у 35 од 50 земаља наведених на списку земаља које се прате. Остали чиниоци су религиозни национализам, диктаторски режими, посткомунистички атеизам, унутаретничке тензије или мафијашки системи и организовани криминал, рекао је директор Аустријске канцеларије међународне хуманитарне организације „Отворена врата“ Курт Иглер на конференцији за штампу. Процењује се да је око 100 милиона људи широм света прогонено због вере.

„Број убијених хришћана због своје вере и нападнутих и уништених цркава отприлике се удвостручио у односу на 2014. годину“, наводи се у извештају о стању у земљама у којима постоје прогони хришћана. Према истом извештају, око 7.100 хришћана је убијено, а 2.406 цркава је нападнуто у 2015. години. Годину дана раније, 2014. године било је убијено 4.344 хришћана, а 1.062 цркве су нападнуте.

На листи за праћење набројано је 50 земаља у којима су хришћани највише прогоњени и дискриминисани, према мишљењу „Отворених врата“: поред Северне Кореје, прате се и Ирақ, Еритреја, Авганистан, Сирија, Пакистан, Сомалија, Судан, Иран, Либија... Пакистан се померио са 8. на 6. место, Еритреја са 9. на 3. место. Либија је први пут ушла у првих десет земаља на списку.

Извор: сц.срб

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Зориүә Нешүйһ

УДОСМОТРЕНО

Сабор Пресв. Богородице

У дан када се вјерни народ окупља да прослави Сабор Пресвете Богородице, други дан празника Рођења Христовог, 8. јануара 2016. молитвено је обиљежен и у свим храмовима Епископије славонске. Тим поводом, Владика пакрачко-славонски Јован уз саслужење протојакона Милана Томашевића, служио је Свету Литургију у манастиру Рођења Светог Јована Крститеља у Јасеновцу. Након Литургије Преосвештени Владика обишао је манастирски комплекс, приликом чега су утврђене одлуке и благослови о даљим радовима на уређењу новог манастирског објекта и двoriшта, као и самог конака са библиотеком.

Извор: Епархија славонска

УСИЛНІЙ

Божићно сабрање

Управа Српског спортског центра у сиднејском кварту Бонириг и Удружење Срба са Баније из Сиднеја организовали су на други дан Рођења Богомладенца Христа, 8. јануара 2016. свечану божићну прославу, са акцентом на народне обичаје у нашим крајевима везане за овај велики и радосни хришћански празник. Уз молитву, чесници је присутној деци и младима, разделио протонамесник Немања Мрђеновић, који је том приликом свима честитала Христово рођење и говорио о значају овог празника у животу српског народа као и о важности очувања традиције, језика, а самим тим и идентитета. Свеченост је својим присуством упрличио Епископ Митрополије аустралијско-новозеландске Иринеј, који је благословио трпезу и са радошћу поделио деци божићне поклоне, такође поздрављајући народ и честитаяући празник Христовог Рођења.

У културном делу су учествовалаје фолклорне групе Српског спортског центра које су извеле сплетове народних игара из скоро свих српских крајева.

Извор: Миграционија аустралијско-новозеландска

У КРАГУЈЕВЦУ

Св. првомученик Стефан

Трећег дана празновања спасоносног Рођења Господа и Спаситеља на-

СЕЋАЊЕ НА ЖРТВЕ РАЦИЈЕ У ЈУЖНОЈ БАЧКОЈ **Ледени дани зла**

У оквиру обележавања годишњице Чурушке рације, 4. јануара 2016. године, у Музеју жртава рације (Топалов магацин), где је у једном маху излива злочиначке мржње побијено више од пет стотина Чуруџана, Епископ јегарски Јероним служио је паастос. Незапамћени злочини (Хортијева Рација), мађарске војске и жандармерије у Шајкашкој која је у црно завила житеље Чуруга, Жабља, Ђурђева, Госпођинаца, Гардиноваца, Вилова, Лока, Титела, Мошорина, Шајкаша, Кисача, Србобрана, Темерина, Новог Сада и Бечеја, почели су Чуругу 4. јануара 1942, а завршили се 29. јануара, избрисавши са лица земље читаве породице, тада окупиране Бачке. Циљ је био, измена етничке слике у корист Мађара. Такан број пострадалих се никада неће сазнати, јер су многе породице до последњег члана побијене, те никога више није било да пријави њихов нестанак.

Тачно у подне, на Кеју жртава рације, код споменика „Породица“, у Новом Саду, 22. јануара, окупили су се представници Српске Православне Цркве, Владе Републике Србије, Војске Србије града Новог Сада, Јеврејске

општине у Новом Саду, амбасадори Израела и Мађарске у Србији, као и много-
гројни народ, показујући тиме да култура сећања и даље живи, као и да геноцид извршен 1942. над српским, јеврејским, ромским народом, и осталим
непријатељима Хортијеве фашистичке Мађарске, није заборављен.

После служења помена, Епископ јегарски Јероним је рекао да, „сећајући се свега онога што се овде забило, имамо само једну жељу – да се тај страшни злочин никада и нигде више не понови. Надамо се и верујемо у Бога правде, љубави и мира, радости и весеља, да ће порука ових наших жртава бити делатна. Верујемо да ће ове жртве живети вечно у насељима праведних, у земљи живих, одакле одбеже свака бол, туга и уздах“, поручио је Владика Јероним.

У име Јеврејске општине Нови Сад, молитвени чин предводио је рабин Исак Аси-
ел. Венце за све жртве Рације, на споменик „Породица“ положили су: градоначелник
Новог Сада Милош Вучевић: амбасадор Израела у Београду Јосеф Леви и други.

шег Иисуса Христа, 9. јануара 2016, на дан Светог првомученика и архиђакона Стефана, Епископ шумадијски Јован служио је Свету Архијерејску Литургију у Храму Светог Саве на Аеродрому. Својим доласком Епископ Јован је свим вернима и свештенству светосавских парохија благовестио тајну Оваплоћења и Спасења коју пре свега доживљавамо кроз Свету Евхаристију. Преосвећеном Епископу са-служивали су протојереј-ставрофор др Зоран Крстић, протојереј-ставрофор Милан Борота, протонамесник Бранислав Матић, јереј Александар Мирковић, протођакон Небојша Јако-вљевић и ћакон Милош Ђурић.

На крају Литургије Владика Јован је честитао свим окупљенима Божић спасоносним речима „Христос се роди!“ и посебно честитао свим слава-

рима и свечарима празник Светог првомученика Стефана

У ПОРТЛАНДУ **Храмовая слава**

Парохија Светог првомученика и архиђакона Стефана у Портланду у америчкој држави Орегон, прославила је свечано храмовну славу, 9. јануара 2016, Светом Архијерејском Литургијом којом је началствовао Епископ западноамерички Максим, уз саслужењеprotoјереја-ставрофора Лазара Васиљевића, архијерејског намесника protoјереја Предрага Ђововића из Сијетла, Видослава Вујасина из Портланда, презвитера Данијела Мекеја и ђакона Стивена Дајера из Јуцина. Свету Литургију су својим дивним појањем улепшали хорови из Јуцина и Портланда.

После прочитаног Јеванђеља, отац Данијел Мекеј, благословом Епископа Максима, одржао је беседу на енглеском језику. Светој тајни причешћа су приступила сва деца и многобројни верници. После Свете Литургије, Епископ Максим је одликовао два вредна члана портландске парохије за њихову жртвену љубав и труд према својој Светој Цркви. Архијерејски намесник Предраг Бојовић је прочитao текст грамата којима је постхумно одликован покојни велики добротвор парохије у Портланду, почивши Гојко Јешић као и присутни добротвор Никола Јанковић. Архијерејску грамату признања примили су уместо покојног Гојка Јешића његова супруга Симана са синовима Чедомиром и Бранимиром.

Извор: Епархија западноамеричка

У БАЊАЛУЦИ

Божићни пријем у касарни Козара

По вишегодишњој пракси припадници Оружаних снага БиХ из реда српског народа организовали су свечане божићне пријеме у касарнама ОС у РС и ФБиХ.

Свачано је било и 13. јануара 2016. у касарни Козара у Бањалуци где је овај начин обележавања празника Рођења Христовог постао традиционалан и препознатљив. Свачаност је почела Светом Архијерејском Литургијом коју је, у војној Цркви Светих мученика јасеновачких у касарни Козара, служио Епископ бихаћко-петровачки Атанасије уз саслужење војних свештеника ОС БиХ. Више од 300 припадника Оружаних снага БиХ из реда сва три народа дочекали су и поздравили предсједника РС Милорада Додика, члана предсједништва БиХ Младена Иванића, замјеника министра одбране ОС БиХ Бориса Јеринића, велики број војних аташеа и многе друге званице. Након поздравне ријечи скупу су се обратио и Епископ бихаћко-петровачки Атанасије, представник и војни Епископ Српске Православне Цркве при Министарству одбране и ОС Босне Херцеговине, који је пренио овоме сабрању поздраве и благослов Патријарха српског Иринеја и Епископа бањалучког Јефрема. Скупу су

присуствовали и вјерски представници Исламске вјерске заједнице и Римокатоличке цркве. Осим централне свечаности у касарни Козара у Бањалуци и у касарнама у Бијељини, Добоју, Травнику, Билећи, Пазарићу и Приједору су такође приређене свечаности поводом празника Божића.

Извор: Епархија бихаћко-петровачка

У БЕОГРАДУ

Божићни дарови

Празник Рождества Господа Бога и Спаситеља нашега Исуса Христа торжествено је прослављен у свим храмовима наше свете Цркве. Старањем настојатеља и братије Светосавске цркве на Врачару, делић овог празничног славља пренет је и у Универзитетску дечју клинику у Тиршовој и Дом за незбринуту децу „Драгутин Филиповић – Јуса“ на Врачару.

Владика Арсеније, настојатељ Храма Светог Саве у пратњи презвитера Драгана Шовљанског и протојакона Игора Давидовића обишао је Дечју клинику, где га је дочекао проф. др Мирослав Ђорђевић, специјалиста дечије хирургије и урологије и помоћник директора Одељења за урологију и медицинско особље. Преосвећени Владика Арсеније је, у име Патријарха српског Иринеја и братства Храма Светог Саве, запосленима пожелео благослов Богомладенца Исуса Христа и благословену наступајућу годину Милости Божије. Светосавски храм даровао је одељење урологије са два телевизора који ће се налазити у дечјим собама, а најмлађе пацијенте божићним пакетићима и молитвом за њихово оздрављење.

Дом за незбринуту децу „Драгутин Филиповић – Јуса“ налази се на територији општине Врачар, и у овај дом Владика Арсеније унео је радост Божића, не само поклонима које је Светосавска црква припремила, већ најпре љубављу и пажњом коју је Владика пружио деци кроз дружење са њима. У пратњи Преосвећеног Владике био је презвитер Иван Штрбачки, надлежни парох ове установе и сабрат Светосавске цркве. Особљу које води бригу о деци, и деци забринутој у овом дому, Владика је пожелео благослов Божији и срећну Нову годину и свесрдно понудио помоћ Светосавске цркве у духовном и материјалном смислу.

УАЕМ

Прослава Новог лета Господњег

Епископ топлички Арсеније, викар Патријарха Српског, служио је у поноћ 13. на 14. јануар 2016, благодарење за прошлу и молебан за наступајућу нову годину по јулијанском календару у Спомен-храму Светог Саве на Врачару. После молебана приређен је традиционални ватромет на Светосавском платоу.

У ЕПАРХИЈИ СРЕМСКОЈ

Година Светих Бранковића

Епископ сремски Василије служио је 14. јануара 2016. Свету Архијерејску Литургију у Храму Ваведења Пресвете Богородице у Сремским Карловцима. Преосвећеном, који је тог дана прославио и свој имендан, саслуживали су Архимандрит Доситеј из манастира Грgeteg, протојереј-стеврофори Душан Колунџић и Јован Петковић, игуман Андреј из манастира Шишатовац, протосинђел Клеопа и други. По благослову Владике прочитана је Новогодишња посланица Епископа Василија, у којој је ново 2016. лето Господње проглашено јубиларном годином Светих Бранковића. Будући да ове године обележавамо три велика јубилеја која се тичу поменуте благоверне деспотовске породице, Епархија сремска организоваће посебан подухват: рука Свете мајке Ангелине, која се чува у манастиру Крушедолу, биће пронета кроз читаву ➔

ИЗ ЖИВОТА ЦРКВЕ

Зорица Нешин

Епархију сремску, те ће верни људи моћи да јој се поклоне и приме благослов ове светитељке.

Након Свете Литургије, прочитан је акт Владике Василија којим се при Храму Ваведења Пресвете Богородице у горњем крају Сремских Карловаца, вaspоставља манастир Ваведења Пресвете Богородице. За првога настојатеља овог обновљеног манастира Преосвештени Епископ поставио је протосинђела др Клеопу (Стефановића), професора Карловачке богословије.

Извор: Епархија сремска

У ЕПАРХИЈИ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКОЈ Божићно-новогодишњи пријем

Дана 15. јануара 2016. у Дворовима код Бијељине, Епископ зворничко-тузлански Хризостом, приредио је Божићно-новогодишњи пријем за све парохијско свештенство и попадије, свештеничке удове и ђаконе са супругама.

Свештенство је пригодном бесједом поздравио домаћин и између осталог рекао: „Господ нас је на само њему својствен начин призвао и позвао, као Свете апостоле, да будемо проповједници Ријечи Божије, мудри економи његових божанских добара и свједоци Његови пред људима. Добро је да се подсјетимо на све ово, јер у вреви брзог и савременог живљења неријетко заборавимо на узвишеност на коју нас је Господ поставио. Желимо да се пријатно и опуштено осјећате ове вечери, да овај међусобни сусрет и пријем схватите и примите као наше поштовање и израз наше захвалности за сва она ваша гостопримства која у току прошле године показасте према нама. Осјетите радост заједништва о којем говори и пјева цар Давид: 'Како је лијепо и красно кад сва браћа живе заједно!'

Молим се Богу да буде свима Богом благословена, срећна и успешна. Срећна нова 2016. година! Нека вас Бог благослови Његовим божанским и небеским благословом. Срећно!“

Извор: Епархија зворничко-тузланска

У ЕПАРХИЈИ МИЛЕШЕВСКОЈ Пливање за Часни крст

Након више од педесет година, са благословом Епископа будимљанско-

никшићког и администратора Епархије милешевске у Пријепољу је, 19. јануара 2016. организовано Богојављенско пливање за Часни крст, а први је до крста допливао Стефан Човић из Пријепоља. Такође је и у Прибоју по први пут, са благословом Епископа будимљанско-никшићког Јоаникија, организовано званично пливање за Часни крст на реци Лим. Сви учесници овог догађаја сабрали су се најпре на Светој Евхаристији у Храму Васкрсења Христовог у Новом Прибоју, причестили се Телом и Крвљу Господа и Спаситеља нашег Исуса Христа и заблагодарили на Његовим добочинствима, а потом су се у свечаној литији од неколико стотина верника упутили ка месту Бањски Чамац на обалама Лима где је и одржано пливање за крст. Најбржи међу њима који је први дошао до циља – Часног крста био је уједно и најмлађи учесник, шеснаестогодишњи Мартин Голубовић.

Извор: Епархија милешевска

У МИНХЕНУ Празник Богојављења

На празник Богојављења, 19. јануара 2016. Епископ франкфуртски и све Немачке Сергије посетио је Минхен. Преосвештени је предводио Евхаристијско сабрање уз саслужење протопрезвитера-ставрофора Слободана Милуновића и Ђорђа Трајковића, протопрезвитера Милорада Јовановића, протонамесника Предрага Гајића, презвитера Илије Ромића, протођакона Зорана Андрића и ђакона Милутина Марића.

Владика Сергије је у својој надахнутој беседи, након Јеванђеља, истакао смисао и значај празника Богојављења. „Бог се јави! Христос се јави и објави, драга браћо и сестре! Да се весели и да игра ова земља, и срца наша да трепере, лице наше да гледа горе у небеса, отворише се небеса, отворио Господ небеса, која су била затворена, због наших грехова, због наших слабости, због наше гордости, због нашег самољубља. Помилова Бог овај људски род, доказа Бог да воли человека, не да га мрзи. Данас је дан јављања Бога, Богојављење је браћо и сестре други Божић, то је ново рађање наше, ново освећење наше, обновљење, не само

духовне него и ове физичке природе“, истакао је Владика Сергије.

Након Литургије, уприличена је трпеза љубави у просторијама Црквене општине. Владика Сергије се захвалио домаћинима на срдачној добро дошлици и гостопримству.

Извор: Епархија франкфуртска и све Немачке

У ЦЕТИЊСКОМ МАНАСТИРУ Јовандан

Митрополит црногорско-приморски Амфилохије служио је 20. јануара 2016. године, на Јовандан, са свештенством Свету службу Божију у Цетињском манастиру.

У литургијској бесједи након читања Јеванђеља Митрополит је рекао да вјерију да су ћивоти Светог Василија Острошког и Светог Петра Цетињског призвали руку Светог Јована Крститеља да дође, заједно са иконом Богородице Филиримос и честицом Часног крста, у Црну Гору.

„С друге стране, видио је Свети Јован Крститељ, који је и главу своју за правду изгубио, колико је несрће и колико је братоубилачке крви проливено и око ћивота Светог Василија и на Цетињу, па је зато његова рука стигла међу нас да и нама проповиједа покајање, да се покајемо за своје безбожништво, за своје братоубилаштво, за своју огроховљеност, за своје отуђење, за неправде које смо чинили и које и дан-данас чинимо и настављамо да их чинимо“, рекао је Митрополит Амфилохије.

Након причешћа вјерних благосиљани су многобројни славски колачи свечара са Цетиња којима је Јовандан крсна слава.

Извор: Митрополија црногорско-приморска

У ЗАГРЕБУ Празник Светог Јована Крститеља

Евхаристијским сабрањем, 20. јануара 2016., на празник Светог Јована

Крститеља, (крсну славу Митрополита загребачко-љубљанског др Порфирија), началствовао је Епископ зворничко-тузлански Хризостом који је дан раније присуствовао и навечерју празника у Саборном храму у Загребу. Саслуживали су Митрополит Порфирије, П. Г. епископи: далматински Фотије и брегалнички Марко, архимандрити: Гаврило из манастира Лепавина, Данило (Љуботина), Никодим из манастира Крка, свештенство Епархија далматинске, брегалничке, београдско-карловачке и загребачко-љубљанске. Појањем су богослужење украсиле сестре из манастира Жиче и хор Светопреображенског храма предвођен диригентицом Иваном Србљан. Литургији је присуствовао и др Милета Радојевић, директор Управе за сарадњу с Црквама и верским јединицама Владе Републике Србије.

Након Литургије у свечаној сали Духовног центра у Загребу Епископ Хризостом је благословио славски колач и кольиво. Славском ручку присуствовао је узорити кардинал Јосип Бозанић, надбискуп загребачки, предсједник Хрватског сabora академик Жељко Реинер, градоначелник Загреба Милан Бандић, амбасадор Републике Србије Мира Николић, амбасадор Руске Федерације Анвар Азимов, предсједник Српског народног вијећа Милорад Пуповац, ректор Свеучилишта у Загребу Дамир Борас и други.

У вечерњим сатима припремљена је славска вечера, а са једнаком домаћинском пажњом и братском љубављу Митрополит је дочекао П. Г. епископе: врањског Пахомија, крушевачког Дајида, аустријско-швајцарског Андреја и јегарског Јеронима. Драги гости на вечери су били и Иво Јосиповић, бивши предсједник Републике Хрватске, и Владо Кошић, бискуп сисачки. Славском дружењу одазвали су се и бројни

Миа Торбица има само осам година и одлична је ученица трећег разреда Основне школе „Војвода Радомир Путник“ у Београду. Свира клавир и дивно црта. На контролном прегледу у Тиршовој пре десетак дана дијагностикован јој је рецидив акутне монобластне леукемије, од које се лечила од маја 2013. г. Како би се Миа излечила, неопходно је извршити трансплантацију коштане сржи.

Њена једина нада је операција у специјализованом здравственом центру у Риму, која се мора обавити што пре. За операцију је потребно прикупити 160.000 евра.

Помоћ за Миу Торбицу можете уплатити на следеће рачуне:

Динарски: 160-441369-19

Девизни: 00-540-00014071

IBAN: RS35160005400001407179

Можете помоћи и слањем СМС поруке: у Србији – упишите 132 и пошаљте СМС на 3330 (цена поруке: 100 дин); у иностранству – упишите hump132 и пошаљте СМС на 455 (цена поруке: 10 CHF)

уваници, пријатељи и представници јавног, политичког и друштвеног живота Србије и Хрватске.

Извор: Митрополија загребачко-љубљанска

У НОВОМ САДУ

У славу Божију

У среду, 20. јануара 2016. Епископ новосадски и бачки Иринеј прославио је своју крсну славу началствујући Евхаристијским сабрањем у Саборном храму у Новом Саду.

Епископу домаћину саслуживали су П. Г. епископи: врањски Пахомије, крушевачки Давид, аустријско-швајцарски Андреј и јегарски Јероним, као и архимандрити: Прокопије Таџар, Исахије Рогић, јеромонах Јелисеј Тројички Вујовић, протојереј-ставрофори Душан Колунцић и Владимир Вукашиновић, братство Саборног храма и новосадски ђакони. Светој Литургији присуствовао је умировљени Епископ зворничко-тузлански Василије.

У славу Божју и у част Светог Јована Крститеља током Свете Литургије појали су студенти Православног богословског факултета Универзитета у Београду, као и полазници Школе црквеног појања „Свети Јован Дамаскин“ при ЦО у Новом Саду.

Преосвештени Епископ аустријско-швајцарски Андреј пригодном беседом се обратио Епископу Ирине-

ју као и свим сабраним клирицима и епархијотима бачким, духовним чадима, пријатељима и поштоваоцима архијатаирске делатности Предстојатеља Цркве Божије у Бачкој и између осталог истакао да је уистину лепо славско сабрање, будући да у овом празничном дану, као и претходног дана, у јејединици созеравамо тајну великог празника Богојављења. Рођење Господа Исуса Христа у празнику Богојављења добија свој смисао. Свояјим крштењем у реци Јордан, Господ Исус Христос се повезује са Црквом, започињући дело спасења, поручио је Епископ Андреј.

Извор: Епархија бачка

Помен

Дана 2. јануара 2016. године, навршило се 40 дана од када се упокојила Тода Мишановић (1928–2016), мајка два свештеника, родом из Босне (Звидовићи), одакле се 1959. године, у колони више стотина породица, доселила у село Негославце код Вуковара. Нен муж Сава трагично је настрадао у тој колони, оставивши Тоду да се кроз живот бори сама, прехранујући голим рукама њихово троје деце. На вечан починак Тоду је испратило 25 свештеника и ђакона у капели у Врднику и на фрушкогорском гробљу.

Вјечна јој памјат!

Прота Драгиша Б. Алимий, Хршковић

ДА ОНО ШТО ЈЕСМО САЧУВАМО КРОЗ ВИЈЕКОВЕ!

**10 ГОДИНА ШКОЛЕ ИКОНОПИСА „ОДИГИТРИЈА“
ЕПАРХИЈЕ ЗВОРНИЧКО-ТУЗЛАНСКЕ**

ПРИДРУЖИТЕ НАМ СЕ!

+387 65 858 532

www.eparhijazvornickotuzlanska.info

Одигитрија – лађа, аутор Милена Н. Николић
из Бијељине, јајчана темпера на пергаменту

